

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Štěpánka Vranová

Přechod rizika u kupní smlouvy v právu římském a moderním

Diplomová práce

Olomouc 2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „**Přechod rizika u kupní smlouvy v právu římském a moderním**“ vypracovala samostatně a citovala všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 19. ledna 2015

Štěpánka Vranová

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu své diplomové práce **JUDr. Petru Dostálíkovi, Ph.D.** za cenné rady, vstřícný přístup a odborné vedení při zpracovávání zadaného tématu. Současně bych ráda poděkovala mé rodině a přátelům za pomoc a podporu.

Obsah

Úvod	7
1. Vymezení pojmů	9
1.1. Vyšší moc	9
1.2. Custodia	10
2. Římské právo soukromé	13
2.1. Emptio venditio	13
2.2. Custodiam praestare a přechod nebezpečí	19
2.2.1. Custodiam praestare	20
2.2.2. Periculum est emptoris	22
3. Období od roku 1812 do roku 1950	28
3.1. Obecný občanský zákoník	28
3.2. Vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937	31
4. Občanský zákoník z roku 1950	33
5. Období od roku 1964 do roku 2013	35
5.1. Občanský zákoník z roku 1964 před tzv. velkou novelou	36
5.2. Občanský zákoník z roku 1964 po tzv. velké novele	37
5.3. Zákoník mezinárodního obchodu z roku 1964	41
5.4. Obchodní zákoník z roku 1992	43
6. Občanský zákoník z roku 2014	45
6.1. Kupní smlouva	45
6.2. Nebezpečí škody na věci u kupní smlouvy	46
6.3. Převod vlastnického práva	47
6.4. Okamžik přechodu nebezpečí škody na věci na kupujícího	50
6.4.1. Movité věci	50
6.4.2. Prodej zboží v obchodě	53
6.4.3. Výhrada vlastnického práva	53

6.4.4. Nemovité věci.....	53
6.4.5. Prodej závodu	54
Závěr.....	55
Seznam použité literatury	57
Shrnutí a klíčová slova/ Summary and key words	61
Přílohy	62

Použité zkratky

ABGB	Císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., obecný občanský zákoník rakouský.
OOZ	Obecný občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
SOZ	Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
OZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Úvod

Význam římského práva pro celé moderní evropské soukromé právo je zcela nepopíratelný. Římské právo se dochovalo v téměř celistvé podobě a přes odstup mnoha let se stalo základem velkých evropských kodifikací soukromého práva. Dodnes jsou římskoprávní zásady a římskoprávní terminologie běžně užívány v právu.

„Pokud by si v dnešní době kdokoliv vzal nějaký institut či pojem ze současného občanského zákoníku a pátral by po jeho kořenech, bude se muset vrátit v čase daleko zpět, k antickému právnímu systému.“¹ Tak tomu určitě je i v případě kupní smlouvy.

Téměř s jistotou lze říci, že kupní smlouva je jeden z nejužívanějších smluvních typů současnosti. Každý z nás ji uzavírá skoro každodenně, aniž by si to uvědomoval a dával tomu nějaký hlubší význam. Ať už jde o koupi potravin, spotřebního zboží atd. či automobilu a nemovitosti, kterou člověk obvykle minimálně jednou za svůj život také podstoupí.

Cílem této práce je sledování právní úpravy přechodu rizika u kupní smlouvy, zejména koho postihuje odpovědnost za náhodné zhoršení či zničení věci, které ani jedna strana nezavinila, a v jakých případech a za jakých okolností toto riziko přechází z jedné smluvní strany na druhou. Bude odhaleno, jak tomu bylo v právu římském a postupně v jednotlivých etapách vývoje práva moderního. K naplnění těchto cílů je práce členěna do šesti kapitol. První kapitola se věnuje vymezení pojmů *vis maior* a *custodia*. Kapitola druhá sleduje danou problematiku v římském právu soukromém. Nejprve je stručně vymezena úprava kupní smlouvy v klasickém římském právu s uvedením odchylek, ke kterým došlo v právu justiniánském. Její vznik, závdavek, předmět kupní smlouvy, kupní cena, práva a povinnosti stran, vedlejší ujednání u kupní smlouvy, důvody její neplatnosti a ochrana stran, v případě, že strana druhá porušila některou ze svých povinností. Poté je rozebrána problematika tzv. *custodiam praestare* a přechodu rizika u kupní smlouvy. Navazující tři kapitoly sledují úpravu tohoto rizika již v právu moderním. V Obecném občanském zákoníku, ve vládním návrhu občanského zákoníku z roku 1937 (tyto dvě právní úpravy byly do práce zařazeny z důvodu, že NOZ se v důvodové zprávě programově k těmto úpravám hlásí)². Dále v občanském zákoníku z roku 1950, v OZ před a po tzv. velké novele, v zákoníku o mezinárodním obchodu a v obchodním zákoníku z roku 1992. Poslední kapitola se zabývá

¹ URFUS, Valentin. *Historické základy novodobého práva soukromého*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 5.

² „Vážný tvrdí, že vývoj římského práva, který započal za dob Justiniánových a který pokračoval po další století, a jenž se projevil i v ABGB, pokračoval i v čl. meziválečném soukromém právu, a tedy, že oba zákoníky byly římským právem silně ovlivněny.“ Viz. VLČEK, Karel. *Vliv římského práva na současný občanský zákoník – přechod rizik ve smluvním právu*. [online]. www.bulletin-advokacie.cz, 18. ledna 2013, cit. 3. ledna 2015]. Dostupné z: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/vliv-rimskeho-prava-na-soucasny-obcansky-zakonik-prechod-rizik-ve-smluvnim-pravu>>

danou problematikou v účinném občanském zákoníku a je v ní uvedeno i srovnání této problematiky s předcházející úpravou v OZ.

Z hlediska dostupných pramenů je nutné odlišovat jednotlivé právní úpravy. V kapitolách týkajících se římského práva danou problematiku najdeme jak v původních římských pramenech³, tak i v pozdějších dílech romanistů. Daná problematika je také vysvětlena na názorných příkladech přeložených⁴ z autentických textů. Co se týče úpravy přechodu rizika v obecném občanském zákoníku, je čerpáno z vymezení této problematiky v tzv. komentáři Roučka a Sedláčka, významného díla české meziválečné civilistiky. Prameny dané problematiky ve vládním návrhu z roku 1937, v tzv. středním kodexu, v zákoníku o mezinárodním obchodu a v obchodním zákoníku z roku 1992 jsou převážně jen jejich zákonné úpravy. Co se týče pramenů úpravy přechodu rizika v OZ a NOZ, je čerpáno z učebnic práva, z komentářů a případně i z judikatury a odborných článků. K problematice obsažené v nejnovějším občanském zákoníku je samozřejmě méně relevantní literatury a judikatury než k OZ.

V následující kapitole budou vymezeny pojmy *vis maior* a *custodia*. Cílem práce je zjištění, kdo odpovídá za náhodné zhoršení nebo zničení věci, která je předmětem kupní smlouvy. Je na místě vysvětlit, co to je náhoda⁵ (*casus*), a že již v římském právu bylo rozlišováno mezi náhodou vyšší, neodvratitelnou tzv. kvalifikovanou (*casus fortuitus*, *casus maior*, *vis maior*) a nižší, odvratitelnou tzv. prostou náhodou (*casus minor*), která byla úzce spjata s odpovědností za *custodii*.

³ Digesta, Gaiovy instituce, Justiniánské instituce atd.

⁴ Pokud není v textu uvedeno jinak, přeložila anglické znění Digest do češtiny sama autorka. Seznam přeložených fragmentů je uveden v příloze č. 4 k této práci.

⁵ Za náhodu se považuje vnější událost, která není ovlivněná lidskou vůlí. Viz. KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné 1*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, s. 147. Náhoda je to, co žádný lidský důmysl nemůže předvídat (*fortuitus casus est, quo nullo humano consilio praevideri non potest*).

Casus a nullo praestantur, za náhody nikdo neodpovídá (postihují pouze vlastníka); viz D. 50,17,23.

Viz. KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 344.

1. Vymezení pojmů

1.1. Vyšší moc

Vyšší moc byla v pramenech pojmenována jako *vis maior*, *vis divina*, *casus fortuitus*.

„*Vis maior est vis cui resisti non potest*– „vyšší moc“ je síla, které nelze odolat.“⁶

Římské právo pojem vyšší moci nedefinovalo, soustředovalo se spíše na výčet případů, o které se jednalo. Romanisté zmiňují zejména fragmenty⁷, které o *vis maior* pojednávají v různých souvislostech, často ve spojení se smlouvou o výpůjčce.⁸

Bartošek říká, že „vyšší moc je nepředvídatelná a neodvratitelná událost, nezávislá na vůli dlužníkově (zemětřesení, povodeň, požár, ztroskotání, vpád nepřátel či lupičů, přirozená smrt otroka či uhynutí zvířete), který za ni neručí“.⁹

Podle Skřejпка za vzniklou škodu vyšší mocí dlužník neodpovídal, ale šla na vrub vlastníka zničené nebo poškozené věci, pokud ovšem dlužník dobrovolně nepřevzal odpovědnost. Za *vis maior* kupující odpovídal u tržové smlouvy pouze do převzetí věci podle zásady *periculum est emptoris*, jak bude podrobněji vysvětleno v příslušné kapitole týkající se této zásady. Jako případy vyšší moci uvádí přírodní jevy, živelné pohromy (zemětřesení, záplavy, úder blesku, bouře, přirozenou smrt otroka), právní akty (např. prohlášení věci *res extra commercium*¹⁰) nebo jednání třetích osob, které dlužník nemohl ovlivnit (např. útěk otroka, vpád nepřátel, útok lupičů).¹¹

„Gaius souhrnně popsal její podstatu takto: neobyčejná moc, které lidská slabost nedokáže vzdorovat (D. 44, 7, 1, 4).“¹²

V německé pandektistice 19. století vznikly dvě teorie pojetí vyšší moci. Subjektivní teorie, podle které je vyšší moc taková událost, které není možno zabránit, leda s vynaložením nejvyšší možné opatrnosti. A teorie objektivní, podle které je vyšší moc neobyčejná vnější

⁶ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo...*, s. 365.

⁷ D. 44, 7, 1, 4.; D. 13, 6, 18., který uvádí demonstrativní výčet případů vyšší moci; D. 50, 17, 23.

⁸ VLČEK, Karel. *Vliv římského práva na současný občanský zákoník – přechod rizik ve smluvním právu*. [online, www.bulletin-advokacie.cz, 18. ledna 2013, cit. 3. ledna 2015]. Dostupné z: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/vliv-rimskeho-prava-na-soucasny-obcansky-zakonik-prechod-rizik-ve-smluvnim-pravu>>

⁹ BARTOŠEK, Milan. *Encyklopedie římského práva*. Praha: Academia, 1994, s. 92.

¹⁰ Taková věc, která nemohla být předmětem soukromého obchodu. Například věci posvátné (ty, které jsou zasvěcené bohům podsvětí- hrobky, hroby atd.), věci svaté (formálně zasvěcené nebeským bohům- chrámy, oltáře, sochy, kulturní předměty atd.). Věc, která mohla být předmětem soukromého obchodu, se nazývala *res in commercio*. Viz BARTOŠEK, Milan. *Encyklopedie římského práva...*, s. 278.

¹¹ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 142-143.

¹² DAJCZAK, Wojciech, GIARO, Tomasz, LONGECHAMPS DE BERIER, Franciszek, DOSTALÍK, Petr. *Právo římské: základy soukromého práva*. 1. vydání. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2013, s. 291.

událost, vznikající s takovou intenzitou, že nemůže být odvrácena při užití běžných prostředků. V současné době převažuje toto pojetí vyšší moci, tedy teorie objektivní.¹³

Občanský zákoník z roku 1964 ani obchodní zákoník z roku 1992 pojem vyšší moci nedefinoval a výklad tohoto pojmu byl ponechán soudům¹⁴ a teorii. Teorií bývala většinou definovaná jako „vnější (přírodní) událost, která je i při vyvinutí veškeré péče nepředvídatelná a zároveň při vynaložení veškerého možného úsilí neodvratitelná“¹⁵.

Občanský zákoník z roku 2014 již vyšší moc definuje v § 2913¹⁶, kdy je vyšší moc liberačním důvodem pro porušení smluvní povinnosti.

Z výše uvedeného lze vyšší moc definovat jako událost, která je nezávislá na lidské vůli a která i při vynaložení veškeré péče nemohla být předvídatelná a současně neodvratitelná i při vynaložení veškerého možného úsilí.

1.2. Custodia

„*Custodia*, přesněji *e-m praestare*, povinnost zachovávat nejvyšší péči (*diligentia exactissima*), z níž vyplývá i vyšší stupeň ručení za *culpa*¹⁷. Některé osoby, které podle zvláštní smlouvy nebo podle práva (jm. živnostníci jako *caupo*, *fullo*, *horrearius*, *inspector*, *nauta*, *sarcinator*, *stabularius*, ale též *commodatarius*, *depositarius*, *socius* aj.) mají ve svém zájmu v moci cizí věc, odpovídají totiž i bez svého zavinění za *casus minor* (ukradení nebo patrně i poškození věci, uprchnutí otroka), nikoli ovšem za *casus maior*. Justinián zařadil tyto případy pod *diligentia quam suis rebus*.“¹⁸ Takto definoval *custodii* Bartošek.

Podrobněji se zabýval institutem *custodia* Vážný¹⁹ v jednom ze svých děl. Co se týká jeho výkladu o *custodii* prodávajícího, soustředil se převážně na podrobný překlad a výklad úryvků²⁰ klasických římských právníků, které *custodii* zmiňovaly. Zkoumal i do jaké míry byly tyto úryvky kompilátory pozměněny. Kriticky hodnotil názory i jiných romanistů²¹

¹³ DAJCZAK, Wojciech, GIARO, Tomasz, LONGECHAMPS DE BERIER, Franciszek, DOSTALÍK, Petr. *Právo římské: základy soukromého práva...*, s. 292.

¹⁴ Např. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2011, sp. zn. 25 Cdo 4178/2008, rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2007, sp. zn. 25 Cdo 2911/2006. Blíže v VLČEK, Karel. *Vliv římského práva na současný občanský zákoník – přechod rizik ve smluvním právu*. [online, www.bulletin-advokacie.cz, 18. ledna 2013, cit. 3. ledna 2015]. Dostupné z: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/vliv-rimskeho-prava-na-soucasny-obcansky-zakonik-prechod-rizik-ve-smluvnim-pravu>>

¹⁵ KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné I*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, s. 147.

¹⁶ Je definována jako mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na lidské vůli.

¹⁷ *Culpa* je latinský název pro nedbalost. Viz SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce...*, s. 142.

¹⁸ BARTOŠEK, Milan. *Encyklopedie římského práva...*, s. 125.

¹⁹ VÁŽNÝ, Jan. *Custodia v právu římském: Příspěvek k vývoji a úpadku soukromoprávního ručení za výsledek*. Bratislava: nákladem Právnické fakulty University Komenského v Bratislavě, 1925. 86 s.

²⁰ Například D. 47, 2, 14, pr.; D. 18, 4, 21.; D. 18, 6, 3.; D. 18, 6, 2, 1.; D. 39, 2, 18, 9.; D. 47, 2, 81, pr.

²¹ Touto problematikou se například zabýval F. HAYMANN, F. SCHULZE, E. SECKEL.

ohledně tohoto institutu. Velmi detailně zkoumal v jakých případech a komu náležely příslušné žaloby²², pokud byla věc odcizena či zničena.²³ Výsledek svého bádání shrnul v poslední kapitole svého díla nazvaném konkluse. Z té bude následně vymezeno, jak Vážený definoval institut *custodia* prodávajícího v právu klasickém a justiniánském.

„Výrazem *custodiam praestare* označovala klasická římská právní věda ručení za ztrátu nebo poškození věci, pokud nenastaly zemětřesením, požárem, vpádem lupičů nebo nepřátelského vojska, ztroskotáním lodi nebo podobnými příhodami, uznanými za důvody exkulpační.“²⁴

Byla uložena i prodávajícímu ohledně prodané věci do odevzdání kupujícímu (ať už šlo o předání do vlastnictví, nebo do prozatímní držby prekaristické). Pokud se týkala *custodia* věci movité, projevovala se v ručení za krádež, poškození, např. zvířetem a za jistých okolností i v ručení za útěk. U věci nemovité zahrnovala také ručení za různé bezprávné a škodlivé zásahy třetích osob.²⁵

Justiniánské právo sjednotilo všechny případy *custodie* v jednotný pojem ručení za zanedbání péče nejsvědomitějšího hospodáře. Přesto Vážený dodává, že v technickém slova smyslu se tento pojem stal velmi labilním. Nejčastěji znamenal povinnost opatrovati s největší péčí, jindy ručení za určitou událost, nebo povinnost opatrovati s péčí věnovanou vlastním věcem.²⁶

Podle Vážného pojem *custodia* nelze jednoznačně definovat. Pro účely této práce bude pojem *custodia* prodávajícího definován jako ručení za nižší náhodu (*casus minores*). Tedy za nezaviněnou ztrátu nebo poškození věci, kterou měl prodávající opatrovat po uzavření tržové smlouvy až do odevzdání věci kupujícímu. Za zaviněnou ztrátu samozřejmě ručil automaticky.

²² Ulpián schvaloval mínění Celsovo, že při krádeži prodané věci, která byla spáchána před odevzdáním věci, přísluší *actio furti* prodávajícímu, nikoliv kupujícímu, a za důvod této legitimace uváděl jeho *custodii* ohledně prodané věci. To vyplývalo z následujícího fragmentu.

D. 47, 2, 14, pr.

Eum qui emit, si non tradita est ei res, furti actionem non habere, sed adhuc venditoris esse hanc actionem Celsus scripsit. Mandare eum plane oportebit emptori furti actionem et conditionem et vindicationem, et si quid ex his actionibus fuerit consecutus, id praestare eum emptori oportebit: quae sententia vera est, et ita et Iulianus. Et sane periculum rei ad emptorem pertinet, dummodo custodiam venditor ante traditionem praestet.

Překlad:

„V případě věci, která byla zakoupena a nebyla odevzdána osobě, která ji zakoupila, Celsus říká, že tato osoba nebude mít nárok na žalobu pro krádež, ale že prodávající může podat tuto žalobu...“

²³ VÁŽNÝ, Jan. *Custodia v právu římském: Příspěvek k vývoji a úpadku soukromoprávniho ručení za výsledek...*, s. 47-79.

²⁴ VÁŽNÝ, Jan. *Custodia v právu římském: Příspěvek k vývoji a úpadku soukromoprávniho ručení za výsledek...*, s. 80.

²⁵ Tamtéž, s. 80.

²⁶ Tamtéž, s. 80-81.

V práci bude dále tento institut rozebrán s názornými ukázkami úryvků z Digest a Justiniánských institucí, které *custodii* zmiňovaly.

2. Římské právo soukromé

2.1. Emptio venditio

Emptio venditio (kupní smlouva, smlouva o koupi a prodeji, tržová smlouva)²⁷ byla smlouva o výměně věci za peníze.²⁸ Byla to dvoustranná obligace rovná (*obligationes bilaterales aequales, synalagmata*). Obě strany byly vždy jak v postavení věřitele, tak i v postavení dlužníka, a obě měly vždy žalobu.²⁹ De Zulueta říká, že nejdůležitějšími náležitostmi tržové smlouvy byly předmět, cena a consensus.³⁰

V Římě navázala tržová smlouva na směnu³¹ (*permutatio*) jako trh za hotové, což bylo patrno na trhu mancipačním.³² O tom pojednává následující fragment.

D. 18, 1, 1, pr.

Origo emendi vendendique a permutationibus coepit. Olim enim non ita erat nummus neque aliud merx, aliud pretium vocabatur, sed unusquisque secundum necessitatem temporum ac rerum utilibus inutilia permutabat, quando plerumque evenit, ut quod alteri superest alteri desit. Sed quia non semper nec facile concurrebat, ut, cum tu haberes quod ego desiderarem, invicem haberem quod tu accipere velles, electa materia est, cuius publica ac perpetua aestimatio difficultatibus permutationum aequalitate quantitatis subveniret. Eaque materia forma publica percussa usum dominiumque non tam ex substantia praebet quam ex quantitate nec ultra merx utrumque, sed alterum pretium vocatur.

Překlad:

²⁷ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce...*, s. 182.

²⁸ BOHÁČEK, Miroslav. *Nástin přednášek o soukromém právu římském: Díl II., právo obligační a právo dědické*. Praha: Nákladem vlastním, 1946, s. 82.

Věta první následujícího fragmentu potvrzuje, že tržová smlouva byla směna věci za peníze.

D. 19, 5, 5, 1.

„Et si quidem pecuniam dem, ut rem accipiam, emptio et venditio est: sin autem rem do, ut rem accipiam, quia non placet permutationem rerum emptionem esse, dubium non est nasci civilem obligationem, in qua actione id veniet, non ut reddas quod acceperis, sed ut damneris mihi, quanti interest mea illud de quo convenit accipere: vel si meum recipere velim, repetatur quod datum est, quasi ob rem datum re non secuta. sed si scyphos tibi dedi, ut stichum mihi dares, periculo meo stichus erit ac tu dumtaxat culpam praestare debes. explicitus est articulus ille do ut des.“

Překlad:

„A jestliže jsem věru dal peníze, abych přijal věc, jedná se o kupní smlouvu, jestliže jsem ale dal věc, abych věc přijal, neboť se nemá za to, že směna věci za věc je koupí, není pochyb o tom, že vznikne civilní obligace, ze které vzejde žaloba ne na to, abys vrátil zpět to, co jsi přijal (pokud neplníš ze smlouvy pozn. P. D.), ale abys jako škodu nahradil to, o co bude můj majetek umenšen proto, že ty jsi nesplnil to, co bylo dohodnuto anebo jestliže chci vrátit to, co je mé, mohu požadovat vydání věci zpět, jako by bylo plněno bez právního důvodu. Jestliže však Tobě dám skyfos (trychtýřovitá miska se dvěma oušky k napití, různých velikostí), abys dal mě otroka Sticha, nebezpečí za nahodilou zkázu (kromě vis maior) bude náležet mě a ty budeš odpovídat toliko za nedbalost.“

Viz. DOSTALÍK, Petr. *Texty ke studiu římského práva soukromého*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 165-166.

²⁹ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce...*, s. 143.

³⁰ DE ZULUETA, Francis. *The Roman Law of sale*. London: Clarendon Press, 1946, s. 10.

³¹ Reálný kontrakt s dvojným převodem vlastnického práva.

³² KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo...*, s. 251.

„Původně byla smlouva o koupi a prodeji odvozena ze směny. Prodej za peníze nebyl znám a nebyl žádný název pro zboží nebo cenu něčeho. Každý v souladu s požadavky doby a okolností vyměňoval věci, které pro něj nebyly potřebné za jiné věci, které potřeboval. Proto se často stává, že co má jeden v nadbytku, druhý postrádá. Z toho důvodu, že se často nebo snadno nestávalo, že ty jsi měl, co já jsem potřeboval nebo na druhou stranu já jsem měl, co ty jsi byl ochoten přijmout, byla vybrána látka jejíž veřejná a trvalá hodnota, dána její jednotností jako prostředkem směny, překonala složitosti vyplývající ze směnného obchodu. Tato látka, která byla vytvořena veřejnou mocí, představovala užívání a vlastnictví. Ani ne tak z důvodu jejího materiálu jako z důvodu její hodnoty. Oba druhy zboží nebyly již označovány jako zboží, ale jeden z nich byl nazýván cenou druhého.“

Starý trh mancipační byl reálným trhem (z ruky do ruky) s dvojitým převodem vlastnického práva. Zatímco trhová smlouva novější (od 2. stol. př. n. l.) byla synallagmatickým kontraktem konsensuálním. Ten sám o sobě zakládal jen obligační závazky (závazek prodávajícího odevzdat předmět trhu, a kupcům zaplatit trhovou cenu) a byl pouze kauzou převodu vlastnictví. Převod vlastnictví je jednáním juristicky samostatným, i když často spadá časově v jedno se smlouvou trhovou. Obligační účinky konsensuálního trhu vznikly, jakmile byla trhová smlouva perfektní (*perfectio*). V okamžiku kdy se strany dohodly o předmětu trhu a ceně trhově.³³ Prohlášení shodné vůle stran nebylo vázáno na určitou formu. V případě, že si strany ujednaly, aby byla trhová smlouva učiněna písemně, ustanovil až Justinian, že trh nebyl závazný a každá strana od něj mohla odstoupit, pokud nebyla trhová listina zřízena náležitým způsobem.³⁴

Gaius vymezuje uzavření trhové smlouvy v následujícím fragmentu, kde zdůrazňuje její konsensuální povahu.

Gaius 3. 139.

„*Emptio et venditio contrahitur, cum de pretio convenerit, quamvis nondum pretium numeratum sit; ac ne arra quidem data fuerit, nam quod arrae nomine datur, argumentum est emptionis et venditionis contractae.*“³⁵

Překlad:

³³ BOHÁČEK, Miroslav. *Nástin přednášek o soukromém právu římském: Díl II., právo obligační a právo dědické...*, s. 83.

³⁴ HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1927, s. 390.

³⁵ GAIUS. *Učebnice práva ve čtyřech knihách (Institutiones: Commentarius primus)*. Brno: Doplněk, 1999, s. 175.

„Smlouva o koupi a prodeji se uzavírá (tehdy), když dojde k dohodě o tržové ceně, i když by zatím cena nebyla vyplacena a také by ani nebyl dán závdavek. Neboť závdavek je (pouze) doklad o uzavření smlouvy o koupi a prodeji.“³⁶

Jestliže se strany mýlily v předmětu tržové smlouvy, trh nebyl dokonán, jak vyplývá z následujícího fragmentu.

D. 18, 1, 9, pr.

„*In venditionibus et emptionibus consensus debere intercedere palam est: ceterum sive in ipsa emptione dissentient sive in pretio sive in quo alio, emptio imperfecta est. Si igitur ego me fundum emere putarem cornelianum, tu mihi te vendere sempronianum putasti, quia in corpore dissensimus, emptio nulla est. idem est, si ego me stichum, tu pamphilum absentem vendere putasti: nam cum in corpore dissentiatur, apparet nullam esse emptionem.*“³⁷

Překlad:

„Při prodeji a koupi musí být souhlas, to je zřejmé. Ostatně jestliže v samotném předmětu koupě nesouhlasí nebo v ceně nebo v něčem jiném, není koupě dokonána. Jestliže tedy já Toužím koupit korneliánský pozemek a ty mi prodáš semproniánský, protože se mýlíme v předmětu, není žádná koupě. A tak je také v případě, že já toužím pro sebe v nepřítomnosti koupit Sticha, a ty mu toužíš prodat Pamphila. Neboť když je omyl v předmětu, má se za to, že koupě neplatí.“³⁸

Vzhledem k tomu, že konsensuální smlouva byla perfektní pouhou dohodou, bývalo zvykem dát závdavek (*arrha*³⁹) na důkaz uzavřené smlouvy.⁴⁰ Obyčejně závdavek dával kupující a byla to věc peněžitá nebo jiná, např. prsten.⁴¹ Po splnění smlouvy příjemce závdavek vrátil. Když šlo o peníze a příjemcův nárok byl peněžní, započel se závdavek na plnění. Pokud smlouva pozbyla účinnosti, závdavek se vrátil. Jakmile smlouva nebyla splněna, neměl závdavek žádné zvláštní funkce. Příjemce závdavku mohl žalovat na splnění smlouvy nebo na náhradu škody pro nesplnění, ale musel závdavek vrátit. Až v právu justiniánském se vyskytla *arrha poenalis*, která trestala za zaviněné zmaření smlouvy toho, kdo závdavek dal jeho ztrátou, a toho, kdo ji přijal, povinností vrátit dvojnásobek. Zajišťovala

³⁶ Tamtéž, s. 175.

³⁷ DOSTALÍK, Petr. *Texty ke studiu římského práva soukromého*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 167.

³⁸ Tamtéž, s. 167.

³⁹ HEYROVSKÝ používá pro závdavek latinský název *arra*. Blíže v HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského...*, s. 390.

⁴⁰ SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského: Díl II., právo majetkové*. Praha: Nákladem vlastním, 1935, s. 56.

⁴¹ HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského...*, s. 390.

tak splnění smlouvy. Dále byla známa *arrha poenitentialis*, která dovolovala odstoupit od smlouvy tomu, kdo nechal závdavek propadnout nebo dvojnásobek závdavku vrátil.⁴²

Předmětem smlouvy tržové byla jakákoli *res in commercio*, zvláště zboží (*merx*). Mohlo jít o věc hmotnou (*res corporales*) či nehmotnou (*res incorporales*), individuálně určenou a fyzicky i právně převoditelnou, tedy i o žalobu, pohledávku, věcné právo, dědictví a dokonce i o cizí věc (smlouva dodací)⁴³ či věc budoucí.⁴⁴ Věc budoucí mohla být prodána s podmínkou, že věc vznikne. V tomto případě šlo o prodej věci očekávané (*emptio rei speratae*)⁴⁵. Bez této podmínky šlo o koupi naděje (*emptio spei*)⁴⁶. Předmět trhu mohl být určen individuálně, genericky i alternativně.⁴⁷ Mezi nejběžnější případy prodeje patřil prodej věcí genericky určených.⁴⁸

Cena tržová (*pretium*) záležela podle převládajícího mínění⁴⁹ v penězích. Nebylo však vyloučeno umluvit si vedlejší plnění jiné.⁵⁰ Jak vyplývá z následujícího fragmentu.

D. 19,1,6,1.

Si vendidi tibi insulam certa pecunia et ut aliam insulam meam reficeres, agam ex vendito, ut reficias: si autem hoc solum, ut reficeres eam convenisset, non intelligitur emptio et venditio facta, ut et Neratius scripsit.

Překlad:

„Pokud bych měl tobě prodat dům za určitou částku, pod podmínkou, že ty budeš opravovat jiný dům patřící mě, já můžu podat žalobu na prodej, abych tebe donutil dům opravit. Pokud, nicméně, bylo pouze dohodnuto to, že ty bys měl opravit zmíněný dům, smlouva o koupi a prodeji, jak říká Neratius, se nepovažuje za uzavřenou.“

Cena musela být objektivně určitelná, např. cenou na tržišti, podle jednotky míry apod. Tržová smlouva, jejíž cena byla stanovená nepřímou měrou, váhy, či počtu se nazývala *emptio ad mensuram*.⁵¹ V případě dohody stran, že cenu určí někdo třetí, nebyla taková tržová smlouva v klasickém právu platná. Justiniánské právo ji chápalo jako trh s podmínkou.⁵²

⁴² SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského: Díl II., právo majetkové...*, s. 56.

⁴³ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo...*, s. 251.

⁴⁴ BARTOŠEK, Milan. *Dějiny římského práva. Ve třech fázích jeho vývoje*. Praha: Academia, 1995, s. 209-210.

⁴⁵ D. 18,1,8, pr.

⁴⁶ D. 18, 1, 8, 1.

⁴⁷ BOHÁČEK, Miroslav. *Nástin přednášek o soukromém právu římském: Díl II., právo obligační a právo dědické...*, s. 83.

⁴⁸ DE ZULUETA, Francis. *The Roman Law of sale...*, s. 23.

⁴⁹ Sabiniáni podle *Gaius. 3. 141.* považovali za možné, aby cenou byla i jiná věc, např. otrok, zejména když druhá strana věc, kterou dala, měla na prodej. Vládnoucí mínění však všechny takové případy považovalo za směnu.

⁵⁰ SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského: Díl II., právo majetkové...*, s. 58.

⁵¹ BARTOŠEK, Milan. *Dějiny římského práva. Ve třech fázích jeho vývoje...*, s. 210.

⁵² KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo...*, s. 252.

Původně *pretium* nemuselo být *iustum*, nemuselo odpovídat tedy skutečné hodnotě věci. Byl tedy platný prodej, při němž kupec přeplatil nebo koupil pod cenou.⁵³ Za Justiniána už tomu bylo jinak a cena měla přibližně odpovídat hodnotě prodané věci. Tento požadavek vyústil v tzv. *laesio enormis*, zkrácení přes polovinu ceny.⁵⁴ Prodávající mohl naříkat trhovou smlouvu pozemku, jestliže trhová cena nedosahovala ani polovinu hodnoty pozemku. Pokud kupující doplatil do této hodnoty, tak si tím udržel platnost trhové smlouvy.⁵⁵

Gaius říkal, že trhová cena musela být určitá. Labeo tvrdil, že když dle dohody stran určoval cenu někdo třetí, tak toto jednání nemělo žádné účinky. Následující fragment je důkazem, že tomu tak bylo v klasickém právu.

Gaius 3. 140.

„ *Praetium autem certum esse debet. Nam alioquin si ita inter nos convenerit, ut quanti Titius rem aestimaverit, tanti sit empti, Labeo negavit ullam vim hoc negotium habere; cuius opinionem Cassius probat. Ofilius et eam emptionem et venditionem; cuius opinionem Proculus secutus est.*“⁵⁶

Překlad:

„ *Trhová cena musí být pak určitá. Jinak totiž, kdybychom se dohodli na tom, že věc se prodá za tolik, na kolik ji ocení Titius, popřel Labeo, že to jednání má nějaký účinek. Jeho názor schvaluje Cassius. Ofilius (naproti tomu soudí, že) i to je smlouva o koupi a prodeji.*“⁵⁷

Protože *emptio venditio* byl dvoustranný kontrakt rovný (synallagmatický), vyplývaly ze smlouvy práva i povinnosti oběma stranám, jak prodávajícímu (*venditor*), tak kupujícímu (*emptor*).

Mezi základní povinnosti prodávajícího patřilo převést předmět trhu na kupujícího s takovými právními účinky, aby nemohla být věc kupujícímu evinkována. To znamenalo, aby nemohla být odňata pořadem práva (vítězstvím třetí osoby ve sporu).⁵⁸

D. 19, 1, 11, 13.

Idem Neratius ait venditorem in re tradenda debere praestare emptori, ut in lite de possessione potior sit: sed Iulianus libro quinto decimo digestorum probat nec videri traditum, si superior in possessione emptor futurus non sit: erit igitur ex empto actio, nisi hoc praestetur.

⁵³ SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského: Díl II., právo majetkové...*, s. 58.

⁵⁴ BARTOŠEK, Milan. *Dějiny římského práva. Ve třech fázích jeho vývoje...*, s. 230.

⁵⁵ SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského: Díl II., právo majetkové...*, s. 59.

⁵⁶ GAIUS. *Učebnice práva ve čtyřech knihách (Institutiones: Commentarius primus)...*, s. 175.

⁵⁷ Tamtéž, s. 175.

⁵⁸ BOHÁČEK, Miroslav. *Nástin přednášek o soukromém právu římském: Díl II., právo obligační a právo dědické...*, s. 83.

Překlad:

„*Neratius také říká, že prodejce by měl převést majetek (věc) tak, aby byl kupující v takové pozici, že bude mít výhodu ve sporu o její držení. Julianus, nicméně, v patnácté knize Digest, uvádí, že věc by neměla být považována za převedenou, pokud lepší titul z držby není k dispozici kupujícímu. Z toho důvodu, žaloba na koupi bude přípustná, ledaže je tato výhoda udělena.*“

Prodávající tedy nebyl povinen opatřit kupujícímu vlastnictví prodávané věci. Pouze stačilo, že ji odevzdal kupujícímu s takovým úspěchem, aby mu opatřil klidnou držbu a užívání věci. Muselo mu být tedy garantováno *praestare rem habere licere*.⁵⁹ Dále musel odevzdat kupujícímu plody a veškerý přírůstek k věci (*commodum*) od okamžiku uzavření smlouvy. Musel věc opatrovat i chránit před poškozením nebo odcizením třetí osobou do jejího předání kupujícímu (*custodia*).⁶⁰ Prodávající tedy odpovídal za *custodii*, právní vady⁶¹ (*evictio*) i za vady faktické^{62, 63}.

Jednou z povinností kupujícího bylo zaplatit trhovou cenu a převést ji do vlastnictví prodávajícího (*dare*). Jestli tak neučinil včas, platil také úroky z prodlení.⁶⁴ Dále měl koupenou věc odebrat a podle okolností nahradit prodávajícímu náklady. Od uzavření smlouvy nesl kupující nebezpečí nahodilé zkázy věci (podle zásady *periculum est emptoris*), náležel mu však i její přírůstek.⁶⁵

Na trhovou smlouvu často navazovaly vedlejší ujednání, tzv. *pacta adiecta*. Většinu těchto ujednání znají i moderní právní řády, proto zde budou alespoň vyjmenovány.

Pactum de retrovendendo (výhrada zpětného prodeje), *pactum de retroemendo* (výhrada zpětné koupě), *pactum protimeseos* (předkupní právo), *pactum displicentiae* (dohoda o znelíbení), *pactum degustationios* (dohoda o ochutnávce), *in diem addictio* (výhrada lepšího kupce) a *lex commissoria*, ujednání při kterém předmět tržové smlouvy byl vrácen prodávajícímu, jestliže kupující nezaplatil kupní cenu do určité doby.⁶⁶

⁵⁹ BOHÁČEK, Miroslav. *Nástin přednášek o soukromém právu římském: Díl II., právo obligační a právo dědické...*, s. 83.

⁶⁰ BARTOŠEK, Milan. *Dějiny římského práva. Ve třech fázích jeho vývoje...*, s. 210.

⁶¹ Tato odpovědnost se původně vymíňovala zvláštní stipulací na pokutu ve výši dvojnásobku tržové ceny, později byl závazek vynutitelný přímo žalobou ze smlouvy tržové- *actio empti*. Blíže v BOHÁČEK, Miroslav. *Nástin přednášek o soukromém právu římském: Díl II., právo obligační a právo dědické...*, s. 84.

⁶² Faktickou vadou byla nesprávná výměra pozemků, určité slíbené vlastnosti věci, které ale věc neměla atd. Blíže v BOHÁČEK, Miroslav. *Nástin přednášek o soukromém právu římském: Díl II., právo obligační a právo dědické...*, s. 84-85.

⁶³ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce...*, s. 185-186.

⁶⁴ BOHÁČEK, Miroslav. *Nástin přednášek o soukromém právu římském: Díl II., právo obligační a právo dědické...*, s. 85.

⁶⁵ BARTOŠEK, Milan. *Dějiny římského práva. Ve třech fázích jeho vývoje...*, s. 210.

⁶⁶ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce...*, s. 184.

Trhová smlouva byla neplatná, například když její předmět byl ve vlastnictví kupujícího; jejímž předmětem byla *res extra commercium*, ledaže byl kupující v dobré víře a nevěděl o této skutečnosti; nebo šlo-li o prodej svobodného člověka (*homo liber*) jako otroka. V posledním případě měl kupující právo použít *actio empti*, jestliže o tom nevěděl.⁶⁷

Ochrana stran trhové smlouvy spočívala v možnosti žalovat druhou stranu v případě, že porušila některou ze svých povinností.

Základní žaloba chránící kupujícího byla tzv. *actio empti*. Chránila ho především, když se domáhal vydání předmětu trhové smlouvy. Dalšími jeho žalobami byly *actio de modo agri*, *actio ex stipulatu*, *actio redhibitoria*, *actio quanti minoris*. *Actio de modo agri* mu náležela v případě, jestliže prodávající udal větší rozlohu pozemku, než kterou měl ve skutečnosti a zněla na *duplum*. *Actio ex stipulatu* zněla také na *duplum* a mohl ji uplatnit v případě, že slíbené vlastnosti otroků nebo jízdních či tažných zvířat se nenaplnily. *Actio redhibitoria* sloužila k uplatnění vad prodaných otroků a jízdních či tažných zvířat. Zněla na zrušení kupní smlouvy a na zaplacení dvojnásobku kupní ceny (*duplum*). Mohla se použít do 2 měsíců, pokud prodávající neposkytl záruku, že otrok nebo zvíře netrpí vadami. Do 6 měsíců, pokud záruka dána byla, nebo byl kupující obelstěn a vada se projevila dodatečně. *Actio quanti minoris* se mohla použít do jednoho roku. Zněla na poměrné snížení ceny ze skrytých vad prodávaných otroků a jízdních či tažných zvířat.⁶⁸

Actio venditi chránila prodávajícího a domáhal se jí především zaplacení kupní ceny.⁶⁹

„Celková konstrukce klasické trhové smlouvy byla zcela jedinečná, neměla obdoby v žádném jiném starověkém právu.“⁷⁰

2.2. Custodiam praestare a přechod nebezpečí

Nejčastěji se stávalo, že trhová smlouva byla uzavřena a současně věc předána kupujícímu. Ale vzhledem k tomu, že trhová smlouva byla kontraktem konsensuálním, mohlo dojít i k oddělení okamžiku uzavření trhové smlouvy od okamžiku předání věci kupujícímu.

S tím byla spojena povinnost prodávajícího věc střežit od uzavření smlouvy až do předání věci kupujícímu, tzv. *custodia*.

Dále s tím byla spojena otázka, kdo nese od uzavření smlouvy až do předání věci kupujícímu nebezpečí nahodilého zhoršení nebo zničení věci. Kdo nesl tuto odpovědnost? Prodávající nebo kupující? V jaký okamžik tato odpovědnost přecházela na kupujícího?

⁶⁷ Tamtéž, s. 185.

⁶⁸ Tamtéž, s. 186.

⁶⁹ Tamtéž, s. 186.

⁷⁰ BARTOŠEK, Milan. *Dějiny římského práva. Ve třech fázích jeho vývoje...*, s. 211.

Už na začátku je podotýkáno, že šlo o otázku, která vedla v budoucnosti ke sporům ohledně římskoprávní zásady právního trhu „*periculum est emptoris*“⁷¹ a jejího užití v klasickém právu. Následně bude tato zásada podrobněji rozvedena společně i s její kritikou a pochybnostmi o jejím užití v klasickém právu.

2.2.1. Custodiam praestare

Až do odevzdání byl prodávající povinen nejen věc nepoškodit úmyslně nebo nedopatřením, nýbrž měl asi⁷² také povinnost ochránit věc před poškozením nebo odcizením třetí osobou (*rem custodire, custodiam praestare*). Ručil tedy nejen za svou vinu, ale i za nižší náhodu (*casus minores*), kterou by věc až do odevzdání postihla. Ze závazku ho mohla osvobodit pouze *vis maior*. Jen taková událost, kterou podle lidské zkušenosti nebylo možné předvídat. Například zemětřesení, ztroskotání lodi, požár, zřícení domu (*ruina*).⁷³

D. 18, 6, 3.

Custodiam autem venditor talem praestare debet, quam praestant hi quibus res commodataest, ut diligentiam praestet exactiorem, quam in suis rebus adhiberet.

Překlad:

„Prodávající má povinnost toliko poskytnout kustodii, stejnou, jaká se poskytuje tehdy, kdy byla dána věc do výpůjčky, a musí poskytnout takovou péči, kterou poskytuje ve svých vlastních věcech.“⁷⁴

Z výše uvedeného a následujícího fragmentu vyplývá zákonné ručení za *custodiam*.

D. 19. 1. 36

Venditor domus antequam eam tradat, damni infecti stipulationem interponere debet, quia, antequam vacuum possessionem tradat, custodiam et diligentiam praestare debet et pars est custodiae diligentiaeque hanc interponere stipulationem: et ideo si id neglexerit, tenebitur emptori.

Překlad:

„Prodávající domu by měl vstoupit do ujednání k hrozícím ztrátám, před tím než dům předá, z důvodu, že je povinen vykonávat náležitou péči a pozornost předtím než předá držbu, a to jest součástí uvedené péče a pozornosti učinit takové ujednání, a proto jestliže on to zanedbá, tak bude zodpovědný kupujícímu.“

⁷¹ „Podrobné vypracování nauky o *periculum est emptoris* náleží teprve kompilátorův.“ Viz HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského...*, s. 392.

⁷² Příslušné texty Digest byly kompilátory tak přepracovány, že není snadné zjistit, jak na tuto otázku bylo v klasickém právu odpověděno. Jak již bylo uvedeno v kapitole vymezující pojem *custodia*.

⁷³ SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského: Díl II., právo majetkové...*, s. 64.

⁷⁴ Přeložil JUDr. Petr DOSTALÍK, Ph.D.

Další fragment pojednává o tom, že prodávající nebyl zodpovědný za zničení domu požárem, pokud ho nezavinil. Když požár nastal z důsledku vyšší moci, tak za škodu na věci prodávající neodpovídal.

D. 18, 6, 12.

Si vendita insula combusta esset, cum incendium sine culpa fieri non possit, quid iuris sit? Respondit, quia sine patris familias culpa fieri potest neque, si servorum negligentia factum esset, continuo dominus in culpa erit, quam ob rem si venditor eam diligentiam adhibuisset in insula custodienda, quam debent homines frugi et diligentes praestare, si quid accidisset, nihil ad eum pertinebit.

Překlad:

„Pokud dům, který byl prodán, vyhoří, a jelikož požár nemůže vzniknout, aniž by byl za něj někdo zodpovědný, jaké je pak právo? Odpověď je, že protože požár může vzniknout i bez viny hlavy domácnosti, a jestliže nebyl způsoben nedbalostí jeho otroků, mistr (hlava domácnosti) nemusí být nutně na vině. A proto, jestliže prodávající uplatní stejnou pozornost v péči o dům, jako jsou zvyklí uplatnit šetrní a pečliví lidé, a jakákoliv nehoda by se měla stát, nebude zodpovědný.“

Z dalšího fragmentu vyplývá v jakém případě může být prodávající zbaven odpovědnosti za *custodii*.

D. 39, 2, 38.

„Emptor aedium ante traditam sibi possessionem ideo inutiliter stipulatur, quia venditor omnem diligentiam ei praestare debet. Tunc certe utiliter stipulatur, cum omnis culpa a venditore aberit, veluti si precario emptori in his aedibus esse permisit, custodiamque ei afuturus traditit.“⁷⁵

Překlad:

„Kupec nemůže předtím, než mu byla předána držba k budově, složit záruku za hrozící škodu, protože prodavač má povinnost udržovat dům s veškerou možnou péčí. Tehdy může kupec uzavřít záruku, jestliže bude prodavač zbaven veškeré odpovědnosti (za péči o dům), například pokud výprosou (*prekariem*) již dříve povolil v tomto domě pobývat a předal mu pro další užívání věci *custodii* (odpovědnost za nižší náhodu).“⁷⁶

V právu justiniánském byl prodávající povinen jen *rem custodire*, převzal-li tento závazek smluvně. Jinak za nižší náhodu neručil a byl pouze povinen vydat kupujícímu

⁷⁵DOSTALÍK, Petr. *Texty ke studiu římského práva soukromého...*, s. 168.

⁷⁶ Tamtéž, s. 168

nároky, které odcizením nebo poškozením věci proti pachateli získal.⁷⁷ Výše uvedené vyplývá z následujícího fragmentu. To, že muselo dojít ke smluvnímu převzetí závazku, vyplývá konkrétně ze slov „...pak je třeba zkoumat, zda na sebe prodatel převzal do přijetí věci odpovědnost za náhodu“.

I. 3, 23, 3a.

„*Quod si fugerit homo qui veniit aut subreptus fuerit, ita ut neque dolus neque culpa venditoris interveniat, animadvertendum erit, an custodiam eius usque ad traditionem venditor susceperit. Sane enim, si susceperit, ad ipsius periculum is casus pertinet: si non susceperit, securus erit. Idem et in ceteris animalibus ceterisque rebus intellegimus. Utique tamen vindicationem rei et conditionem exhibere debebit emptori, quia sane, qui rem nondum emptori tradidit, adhuc ipse dominus est. Idem est etiam de furti et de damni iniuriae actione.*“⁷⁸

Překlad:

„Kdyby však otrok, který byl prodán, utekl anebo byl ukraden, bez úmyslu a bez zavinění prodatele, pak je třeba zkoumat, zda na sebe prodatel převzal do přijetí věci odpovědnost za náhodu. Jestliže ji převzal, pak odpovídá za nebezpečí vzniklé touto náhodou: pokud ji nepřevzal, nemusí se obávat nároků. Totéž platí také ohledně jiných živých tvorů a věcí. Kupci přísluší vindikace a kondikce vždy, jestliže ten, kdo kupci ještě věc neodevzdal, je jejím vlastníkem. Totéž platí také pro žalobu z krádeže a pro žalobu z protiprávního poškození věci.“⁷⁹

2.2.2. Periculum est emptoris

V případě, že se věc od uzavření smlouvy do jejího odevzdání kupujícímu náhodou zhoršila nebo byla zničena, byl přesto kupující povinen zaplatit trhovou cenu. Prodávající byl své povinnosti zproštěn. Římští právníci totiž rozhodli, že nebezpečí škody na věci nese kupující již od uzavření trhov^é smlouvy.

Tento přechod nebezpečí byl vyjádřen slovy: „*Perfecta emptione periculum ad emptorem respiciet*“.⁸⁰ Zkráceně se toto pravidlo o přechodu nebezpečí nazývalo „*periculum est emptoris*“, „za nebezpečí nese odpovědnost kupující“.⁸¹ A vyplývalo z následujícího fragmentu.

⁷⁷ SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského: Díl II., právo majetkové...*, s. 65.

⁷⁸ SKŘEJPEK, Michal. *Justiniánské instituce*. Praha: Karolinum, 2010, s. 274.

⁷⁹ SKŘEJPEK, Michal. *Justiniánské instituce...*, s. 275.

⁸⁰ SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského: Díl II., právo majetkové...*, s. 65.

⁸¹ BLAHO, Peter, HARAMIA, Ivan, ŽIDLIVKÁ, Michaela. *Základy římského práva*. Bratislava: Manz: Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského, 1997, s. 355.

D. 18, 6, 8, pr.

Necessario sciendum est, quando perfecta sit emptio: tunc enim sciemus, cuius periculum sit: nam perfecta emptione periculum ad emptorem respiciet. et si id quod venierit appareat quidquale quantum sit, sit et pretium, et pure venit, perfecta est emptio: quod si sub condicione res venierit, si quidem defecerit condicio, nulla est emptio, sicuti nec stipulatio: quod si exstiterit, Proculus et Octavenus emptoris esse periculum aiunt: idem Pomponius libro nono probat. quod si pendente condicione emptor vel venditor decesserit, constat, si exstiterit condicio, heredes quoque obligatos esse quasi iam contracta emptione in praeteritum. quod si pendente condicione res tradita sit, emptor non poterit eam usucapere pro emptore. et quod pretii solutum est repetetur et fructus medii temporis venditoris sunt (sicuti stipulationes et legata condicionalia peremuntur), si pendente condicione res extincta fuerit: sane si exstet res, licet deterior effecta, potest dici esse damnum emptoris.

Překlad:

„Je nezbytně třeba vědět, kdy je smlouva perfektní. Neboť tehdy víme, která strana nese nebezpečí [nahodilé zkázy]: neboť okamžikem perfekce smlouvy přechází nebezpečí na kupce. A jestliže i v případě toho, co je prodáváno, je zřejmé mezi stranami, co a kolik má být prodáno, a je dohodnuta i cena, a ke smlouvě není připojena odkládací podmínka, je smlouva perfektní. Neboť jestliže by byla ke smlouvě připojena podmínka, jestliže podmínka odpadne, koupě je neplatná, stejně jako je (v takovém případě) neplatná stipulace. Ale jestliže se podmínka splní, Proculus a Octavenus říkají, že nebezpečí náleží kupci. Také Pomponius v deváté knize má za to, že jestliže v době, kdy není jasné, že podmínka bude splněna, zemře kupec nebo prodávající, tvrdí Pomponius, že pokud se později podmínka splní, budou z kupní smlouvy zavázáni dědicové, jako by byla již uzavřena v minulosti. A věru také, jestliže je v době, kdy není jasné, že podmínka bude splněna, dojde k předání věci, nebude moci kupec tuto věc pro sebe získat vydržením. A jestliže byla i zaplácena cena, tato cena bude navracena kupci a plody, které v tom čase věc vydala, jestliže věc zanikla dříve, než se splnila podmínka, se navracejí kupci: je zřejmé, že pokud bude existovat věc, třebaže v horším stavu, je možno říci, že tato škoda náleží kupci.“⁸²

Uzavřením smlouvy došlo tedy k přechodu nebezpečí na kupujícího, i když mu ještě věc nebyla odevzdána. Aby tomu tak bylo, nemohla být smlouva uzavřena pod podmínkou a její předmět musel být individuálně určen, jak vyplývá z prvních dvou vět fragmentu.

⁸² Přeložil JUDr. Petr DOSTALÍK, Ph.D.

Jestliže však byla smlouva uzavřena pod podmínkou odkládací⁸³, rozumělo se perfekcí teprve splnění této podmínky. *Periculum* přešlo na kupujícího až tímto momentem,⁸⁴ jak také vyplývá z výše uvedeného fragmentu.

Když věc prodaná *condicione pendente* zanikla, i když byla odevzdána, trh při splnění podmínky nepřišel k místu. Jestli se věc *condicione pendente* zhoršila, šlo zhoršení na účet kupujícího,⁸⁵ což také vyplývá z výše uvedeného fragmentu.

Nauka obecného práva vytvořila na podkladě tohoto fragmentu zásadu, že při trhu s podmínkou nesl kupující *condicione pendente* pouze nebezpečí zhoršení (*periculum deteriorationis pro emptore*), kdežto nebezpečí ztráty tu postihovalo prodávajícího (*periculum interitus pro venditore*). Splněním podmínky přešlo na kupujícího i nebezpečí později nastalé ztráty věci.⁸⁶

Když byl trh určený *ad mensuram*, nastala perfekce *adnumeratione* (odměřením, odpočtením nebo odvážením). Při koupi určitého počtu z existující zásoby teprve oddělením počtu.⁸⁷ Z následujícího fragmentu vyplývá, že trhová smlouva byla perfektní až odměřením v případě, kdy jejím předmětem bylo víno. Dále z něj vyplývá, že pokud některá ze stran byla v prodlení (v následujícím fragmentu jde konkrétně o prodlení kupujícího s převzetím), nesla nebezpečí tato strana.

D. 18, 6, 5.

Si per emptorem steterit, quo minus ad diem vinum tolleret, postea, nisi quod dolo malo venditoris interceptum esset, non debet ab eo praestari. Si verbi gratia amphorae centum ex eo vino, quod in cella esset, venierint, si admensum est, donec admetiatur, omne periculum venditoris est, nisi id per emptorem fiat.

Překlad:

„Pokud by bylo vinou kupujícího, že víno nebylo odebráno ve stanovenou dobu, prodávající není povinen být za to poté zodpovědný, ledaže by zpoždění bylo způsobeno podvodným úmyslem z jeho strany. Jestliže, například, stovka nádob vína v určitém sklepe byla prodána, prodávající musí nést riziko, dokud nejsou odměřeny, ledaže kupující zavínil zpoždění.“

⁸³ Například A a B se dohodli, jestliže bude zítra pršet, tak A koupí od B obraz za 20 tisíc. Na druhý den opravdu pršelo, takže podmínka se splnila a smlouva se stala perfektní a nebezpečí přešlo na kupujícího. Pokud ale na druhý den nepršelo, podmínka se nesplnila a smlouva nebyla uzavřena.

⁸⁴ SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského: Díl II., právo majetkové...*, s. 65.

⁸⁵ Tamtéž, s. 65.

⁸⁶ Tamtéž, s. 65.

⁸⁷ Tamtéž, s. 65.

Zásada *res perit emptori* měla však různý dosah v právu klasickém a v právu justiniánském. V právu klasickém se rozuměla nahodilou zkázou pouze zkáza náhodou neodvratitelnou (*vis maior*). Za zkázu, způsobenou nižší náhodou (*casus minores*, zejména prodávajícím nezaviněné poškození nebo odcizení věci) ručil prodavač (zákonné ručení za *custodii*), takže se takovou zkázou svého závazku nezprostil.⁸⁸ Jak již bylo uvedeno, v justiniánském právu ručil prodavač za *custodii*, jen pokud převzal tento závazek smluvně.

Podle Sommera⁸⁹ se někteří autoři⁹⁰ domnívají, že celá nauka *periculum est emptoris* je původu kompilátorského, a dobře se hodila do okruhu právního nazírání, ovládaného řeckým pojetím trhu jako smlouvy reálné. V právu klasickém prý přecházelo nebezpečí na kupujícího teprve odevzdáním věci, ve shodě s principem „*casum sentit dominus*“⁹¹, kdy nebezpečí přecházelo na kupujícího teprve tradicí. To by bylo logické s ohledem na synallagmatickou povahu tržové smlouvy, kdy plnění stran jsou si navzájem rovnocenná. Zásada, že riziko náleží kupujícímu od uzavření smlouvy, i když mu věc nebyla ještě odevzdána, stavěla kupujícího do obtížné situace. Například z následujících fragmentů vyplývá, že nebezpečí přecházelo až tradicí (D. 18,6,13.; D. 18, 6, 15, pr.; a D. 18, 6, 15, 1.).

D. 18, 6, 13.

Lectos emptos aedilis, cum in via publica positi essent, concidit: si traditi essent emptori aut per eum stetisset quo minus traderentur, emptoris periculum esse placet.

Překlad:

„*Aedilis rozbil nějaké postele, které byly druhou stranou (kupujícím) zakoupené a které byly ponechány na hlavní silnici. Kdyby byly odevzdány kupujícímu nebo kdyby kupující byl vinen za jejich neodevzdání, tak on musí nést ztrátu (kupující).*“

D. 18, 6, 15, pr.

Quod si neque traditi essent neque emptor in mora fuisset quo minus traderentur, venditoris periculum erit.

Překlad:

„*Jestliže postele nebyly odevzdány, a kupující nezabránil jejich odevzdání svým zpožděním, ztrátu musel nést prodávající.*“

D. 18, 6, 15, 1.

⁸⁸ Tamtéž, s. 65.

⁸⁹ Tamtéž, s. 65.

⁹⁰ Například romanisté F. HAYMANN a E. BETTI. Viz. BLAHO, Peter, HARAMIA, Ivan, ŽIDLIVKÁ, Michaela. *Základy římského práva...*, s. 355.

⁹¹ „Za náhodnou škodu odpovídá vlastník.“ Viz KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo...*, s. 344.

Materia empti si furto perisset, postquam tradita esset, emptoris esse periculo respondit, si minus, venditoris: videri autem trabes traditas, quas emptor signasset.

Překlad:

„V případě, že materiály, které byly zakoupeny, jsou ztraceny krádeží po odevzdání, je dáno, že kupující musí nést ztrátu; pokud ji nenese prodávající. Dřeva se mají za odevzdaná, jakmile je kupující označí ne dříve.“

K jakému okamžiku přecházelo skutečně *periculum* v klasickém právu, je otázkou sporů. Za to s jistotou lze říci, jak tomu bylo v právu justiniánském.

Justinián zformuloval tuto po staletí diskutovanou zásadu „*periculum est emptoris*“ neboli „*když je smlouva o koupi a prodeji uzavřena..., pak okamžitě přechází nebezpečí prodané věci na kupce, a to i tehdy, když věc není kupci odevzdána.*“ Jak vyplývá z následujícího fragmentu.

I. 3,23,3.

„*Cum autem emptio et venditio contracta sit (quod effici diximus, simulatque de pretio convenerit, cum sine skriptura res agitur), periculum rei venditae statim ad emptorem pertinet, tametsi adhuc ea res emptori tradita non sit. Itaque si homo mortuus sit vel aliqua parte corporis laesus fuerit, aut aedes totae aut aliqua ex parte incendio consumptae fuerint, aut fundus vi fluminis totus vel aliqua ex parte ablatus sit, sive etiam inundatione aquae aut arboribus turbine deiectis longe minor aut deterior esse coeperit: emptoris damnum est, cui necesse est, licet rem non fuerit nactus, pretium solvere. Quidquid enim sine dolo et culpa venditoris accidit, in eo venditor securus est. Sed et si post emptionem fundo aliquid per alluvionem accessit, ad emptoris commodum pertinet: nam et commodum eius esse debet, cuius periculum est.*“⁹²

Překlad:

„Když je smlouva o koupi a prodeji uzavřena (stane se to tak, jak jsme již řekli, když se sjednotíme na kupní ceně a není třeba uzavřít právní jednání písemně), pak okamžitě přechází nebezpečí prodané věci na kupce, a to i tehdy, když věc není kupci odevzdána. Když přitom otrok zemře, nebo je zraněn na některé části těla, dům je zcela anebo zčásti zničen požárem, nebo byl pozemek silným proudem řeky zcela nebo zčásti odplaven, nebo je značně zmenšen anebo se zhorší záplavami anebo vichřicí tím, že jsou vytrženy stromy i s kořeny, je to ke škodě kupci, který musí zaplatit kupní cenu, i když věc nenabyl. Prodávatel je totiž bezpečný před všemi nároky, které vznikly bez jeho úmyslu nebo nedbalosti. Pokud ovšem po

⁹² SKŘEJPEK, Michal. *Justiniánské instituce...*, s. 274.

uzavření smlouvy o koupi a prodeji něco přiroste k pozemku naplavením, případně to kupci; ten, kdo snáší nebezpečí, musí mít totiž také prospěch.“⁹³

V právní vědě *ius commune* byla tato zásada potvrzena a byla též zopakována úvaha, že strany si mohou na základě dohody rozložit riziko u kupní smlouvy odlišně. Od 18. století se objevil spor ohledně smysluplnosti této zásady. Právníci přirozenoprávní školy zdůrazňovali rozpor této zásady s římskou zásadou „nebezpečí nese vlastník“ (Grotius). Pothier tuto zásadu však akceptoval. V pandektistice byla přijata zásada, která stanovila, že koupená věc přechází do vlastnictví kupujícího bez ohledu na to, zda již byla přenesena držba (Windscheid).⁹⁴

Důsledkem sporů ohledně této zásady byla v kodifikacích soukromého práva přijata různá stanoviska.

„Tvůrci BGB⁹⁵ kritizovali tuto zásadu pro její rozpor se synallagmatickou povahou kupní smlouvy (kupující se stane vlastníkem věci hned, ale prodávající se nestane vlastníkem peněz). Podle § 446 BGB přechází nebezpečí věci na kupujícího spolu s nabytím držby. Tuto zásadu přijalo i právo polské (art. 546 § 1 KC⁹⁶), vyjma toho, že model přechodu vlastnického práva má svůj vzor v právu francouzském. Ve francouzském právu (art. 1583 CC⁹⁷) zavazuje zásada *periculum est emptoris* jako následek přechodu vlastnického práva k individuálně určené věci již okamžikem uzavření smlouvy.“⁹⁸

Přílohou č. 2 k této diplomové práci je překlad výše uvedených ustanovení zahraničních úprav. Tímto překladem jsem zjistila, že v právu polském přechod nebezpečí není ustanoven v uvedeném art. 546 § 1 KC. Problematika je upravena v art. 548 § 1 KC, který je v příloze přeložen.

Jak tuto úpravu přijalo ABGB a následné právní úpravy na našem území bude vymezeno v následujících kapitolách.

⁹³ Tamtéž, s. 275.

⁹⁴ DAJCZAK, Wojciech, GIARO, Tomasz, LONGECHAMPS DE BERIER, Franciszek, DOSTALÍK, Petr. *Právo římské: základy soukromého práva...*, s. 326-327.

⁹⁵ Bürgerliches Gesetzbuch.

⁹⁶ Kodeks cywilny.

⁹⁷ Code civil.

⁹⁸ DAJCZAK, Wojciech, GIARO, Tomasz, LONGECHAMPS DE BERIER, Franciszek, DOSTALÍK, Petr. *Právo římské: základy soukromého práva...*, s. 327.

3. Období od roku 1812 do roku 1950

3.1. Obecný občanský zákoník

Obecný občanský zákoník rakouský (*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*, zkráceně „ABGB“) byl vyhlášen císařským patentem č. 946/1811 Sb. z. s., ze dne 1. června 1811 a nabyl účinnosti 1. ledna 1812. Platil pro všechny země, které v té době tvořily rakouské císařství (platil tedy i na našem území), vyjma země koruny uherské.⁹⁹

Po vzniku samostatné Československé republiky v roce 1918 byla s některými omezeními převzata tato právní úprava tzv. recepčním zákonem č. 11/1918 Sb., do právního řádu nově vzniklé republiky.¹⁰⁰

Obecný občanský zákoník (zkráceně „OOZ“) byl velmi rozsáhlým legislativním dílem o 1502 paragrafech a vedle úvodu byl rozdělen do tří dílů. Právní úprava tržobné smlouvy byla obsažena v díle druhém, oddílu druhém, hlavě dvacáté čtvrté, a to konkrétně v § 1053 a násl. Strany kupní smlouvy se nazývaly prodátele a kupitele (dále bude užíváno zažité pojmenování stran-prodávající, kupující). Tento zákoník u nás platil s drobnými změnami až do roku 1950. V Rakousku v novelizované podobě platí dokonce dodnes.¹⁰¹

Vedle tržobné smlouvy občansko-právní znal náš právní řád tržobnou smlouvu obchodně-právní¹⁰², normovanou v čl. 337-359 obchodního zákoníku. Tržobnou smlouvu obchodní zákoník neupravoval v celé své šíři, pouze zlomkově, proto se na ni subsidiárně používaly ustanovení OOZ.¹⁰³

V letech 1935-1937 byl vydán šestidílný komentář k obecnému zákoníku občanskému z roku 1811. Podle svých hlavních koordinátorů je znám jako komentář „Roučka a Sedláčka“. ¹⁰⁴ Šlo o velmi mimořádné dílo české meziválečné civilistiky, a proto bude dle něj zpracována tato kapitola.

Přechod nebezpečí škody na věci byl stanoven v § 1064: „O nebezpečí a užitečných věcí sice koupené, ale ještě neodevzdané, platí též předpisy, které byly dány při smlouvě směnné

⁹⁹ SCHELLE, Karel, TAUCHEN, Jaromír. *Občanské zákoníky. Kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů*. Ostrava: KEY Publishing, 2012, s. 16.

¹⁰⁰ KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné I*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, s. 59.

¹⁰¹ SCHELLE, Karel, TAUCHEN, Jaromír. *Občanské zákoníky. Kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů...*, s. 16.

¹⁰² Obchodně právní smlouva tržobná byla smlouva, která byla obchodem ať na obou stranách, nebo jen na straně jedné, bylo lhotežné, zda šlo o obchod absolutní, relativní či akcesorní. Jejím předmětem nemohla být nemovitost, ale pouze zboží dle komentáře.

¹⁰³ ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír a kol. *Komentář k československému Obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl IV. Praha: Právnícké nakladatelství V. Linhart, 1936, s. 727.

¹⁰⁴ KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné I...*, s. 60.

(§ 1048-1051).“ OZ tedy pouze odkazoval na příslušná ustanovení, daná u smlouvy směnné. Pro obchodně právní smlouvu trhovou platila o otázce nebezpečí stejná pravidla jako při smlouvě trhově občansko-právní, s jedinou výjimkou, a to při nebezpečí transportu (čl. 345 obchodního zákoníku).

Tzv. úprava „nebezpečností“ v § 1048 a násl. bude následně vymezena s ohledem na aplikaci těchto ustanovení na trhovou smlouvu.

Podle komentáře se „nebezpečím“ rozuměly následky nahodilé zkázy (resp. exkomerciality) věci. „Přechodem nebezpečí“ se rozuměl ten okamžik, kdy následky zkázy nebo exkomercialisace¹⁰⁵ věci stíhaly kupujícího a neměly již na platnost smlouvy žádný vliv. To znamenalo, že kupující musel vzájemně plnit, i když sám nic neobdržel.

První případ přechodu nebezpečí byl upraven v § 1048 (druhý v § 1051), kde bylo stanoveno, že je-li vymíněna doba, kdy se má věc odevzdati, a jestliže v mezidobí určitá věc buď zákazem byla vzata z oběhu anebo zanikla náhodou úplně nebo alespoň přes polovinu své hodnoty, má se za to, že smlouva nebyla sjednána.¹⁰⁶ Jednalo se o ustanovení dispozitivní a strany si mohly ujednat i něco jiného. Vztahovalo na věci hmotné i nehmotné. Náhodný zánik pohledávky měl stejné následky jako náhodný zánik koně. To stejné také platilo, pokud bylo plnění pohledávky zakázáno zákonným předpisem. Zato to ale neplatilo o věcech určených druhově, pokud na vrub prodávajícího nebyla právoplatně provedena specifikace.

Nebezpečí nesl prodávající až do smluvené doby pro odevzdání věci. Od této chvíle přecházelo na kupujícího. Rozhodné bylo datum, kdy měla být věc odevzdána, nikoliv doba, kdy k odevzdání ve skutečnosti došlo.¹⁰⁷ Mohlo dojít i k situacím, kdy věc nebyla odevzdána vůbec. Za prvé z důvodu, že kupující odmítl spolupůsobit při odevzdání věci, šlo tedy o jeho prodlení jako věřitele (§ 1419). Za druhé, protože prodávající neplnil včas, šlo tedy o jeho prodlení jako dlužníka (§ 918).¹⁰⁸ V případě prodlení dlužníka se rozeznávalo, jestli šlo o prodlení objektivní nebo subjektivní.¹⁰⁹

¹⁰⁵ Exkomercialisace znamenala, že předmět přestal být věcí ve smyslu právním.

¹⁰⁶ Z judikatury Nejvyššího soudu: „Zanikne-li prodaná věc před předáním u prodáváče bez jeho zavinění, nemůže kupec požadovati splnění, arg. § v1048 o.z.o., kterého sluší použití podle § 1064 o.z.o. i na kupní smlouvu (Gl. U. 1683).“

¹⁰⁷ Příklad: Kůň měl být odevzdán 10. května, 5. května posel náhodou, smlouva se zrušuje.

¹⁰⁸ Z judikatury Nejvyššího soudu: „Úřední vyvlastnění koupeného, avšak dosud nedodaného zboží, neopravňuje kupce, který jest s přijetím v prodlení, zpět žádati kupní cenu předem zaplacenou (GH. Čís. 34/35 ex 1918).“

¹⁰⁹ Při objektivním plnění dlužník neplnil bez svého zavinění.

Při subjektivním prodlení dlužník neplnil zaviněně a byl povinen nést veškeré následky prodlení podle § 920, protože tohle ustanovení mělo přednost před § 1047, kde se jednalo o neplnění bez zavinění.

Pokud tedy došlo k úplnému zničení věci nebo věc pozbyla více než polovinu své ceny před dohodnutou dobou, smlouva se zrušila. To stejné platilo, jakmile se plnění věci stalo právně nemožným. Následky náhodného zničení věci upravoval § 1447¹¹⁰.

§ 1049 stanovil, že jiná zhoršení věci, která se v mezidobí náhodou stala, a břemena jdou na vrub držitelův. Bylo-li však s věcmi nakládáno úhrnkem, postihuje nahodilá zkáza jednotlivých kusů přejímatele, nebyl-li tím jinak celek znehodnocen přes polovici ceny. Toto ustanovení se vztahovalo na případy, kdy zhoršení věci bylo menšího rozsahu než podle § 1048 a kdy věc byla obtížena břemeny. V případě břemen muselo jít o břemena náhodná, vzniklá bez vůle a zavinění prodávajícího, tedy břemena, ke kterým nedal prodávající podnět. Například stavební zákaz dodatečně na pozemek uvalený nebo zřízení služebnosti nezbytné cesty.

§ 1050 upravoval jak je to s užitky věci před jejím odevzdáním.

Druhý případ přechodu nebezpečí byl upraven v § 1051. Říkal, že nebyla-li vymíněna doba pro odevzdání určité věci a nepostihuje-li žádnou stranu nedopatření; buď též použity hořejší předpisy o nebezpečnosti a užitcích (§ 1048-1050) pro dobu samého odevzdání, pokud strany neustanovily něco jiného. Nebezpečí stíhalo prodávajícího až do předání věci. Kdy od tohoto okamžiku přešlo na kupujícího a ten byl uveden do takového stavu, že mohl prodávanou věc hospodářsky užívat. Přejed nebezpečí tedy nebyl spojen s okamžikem, kdy se stal kupující vlastníkem věci. Strany si mohly sjednat i odlišný okamžik přechodu nebezpečí než je předání věci.

V případě, že věc měla být dopravována, použilo se ustanovení § 429¹¹¹ ve spojení s § 1311¹¹². Určil-li kupující způsob dopravy zcizené věci, přecházelo na něj nebezpečí odevzdáním věci dopravci.

V souvislosti s přechodem nebezpečí je důležité zmínit, že do doby předání věci byl prodávatel povinen věc řádně opatrovat (§ 1061). To znamenalo, že do odevzdání odpovídal za každé zavinění. Odpovědnost prodávajícího se rovnala zásadně odpovědnosti schovatelově. Tato jeho přísná odpovědnost opatrovat prodanou věc s pečlivostí schovatele, s odpovědností

¹¹⁰ Náhodná úplná zkáza určité věci zrušuje všecken závazek, i závazek nahraditi její cenu. Tato zásada platí i pro případy, ve kterých se stane splnění závazku nebo placení dluhu jinou náhodou nemožným. Vždy však musí dlužník to, co obdržel, aby závazek byl splněn, vrátiti nebo nahraditi sice jako poctivý držitel, ale tak, aby neměl zisku ze škody jiného.

¹¹¹ Odeslané věci pokládají se zpravidla teprve tehdy za odevzdané, když je příjemce obdržel; ledaže by tento způsob odeslání sám určil nebo schválil.

¹¹² Pouhá náhoda stihá toho, v jehož jmění nebo osobě se udála. Dal-li však někdo náhodě svým zaviněním příčinu; přestoupil-li zákon, který se snaží předejiti náhodným poškozením; nebo pletl-li se bez nutnosti do cizích jednání; ručí za veškerou újmu, která by se jinak nebyla stala.

za každé zavinění se modifikovala, pokud se kupující ocitl prodlení s přijetím. V tomto případě odpovídal pouze za zlý úmysl a hrubé zavinění.

3.2. Vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937

Meziválečný návrh československého občanského zákoníku, jehož příprava byla dokončena v roce 1937, nikdy nevešel v platnost zejména z důvodu historických událostí roku 1938.¹¹³

Vládní návrh z roku 1937 upravoval tzv. trhovou smlouvu v hlavě třicáté druhé v § 899 a násl. Následně zde bude ve stručnosti vymezeno, jak tento vládní návrh přechod nebezpečí upravoval. Dále bude zjištěno, zda měla úprava vycházet z OoZ, nebo měla být naprosto odlišná.

Přechod nebezpečí škody na věci byl upraven v § 892 a násl. v úpravě směnné smlouvy, kdy na tuto právní úpravu odkazoval § 918. Shodně jako § 1064 na § 1048 a násl. v OoZ.

V § 892 bylo stanoveno, že byla-li určitá věc před dobou, kdy má být odevzdána, buď zákazem odňata obchodu, anebo náhodou zničena nebo zhoršena tak, že hodnota její klesla pod polovici, je na smlouvu hleděti tak, jako by se nebyla stala. Obsahově vycházel z § 1048 OoZ.

V § 893 bylo dodáno, že jestliže se věc mezitím náhodou zhoršila jinak nebo byla stížena břemeny, jde to také na vrub zcizitele; k nepatrnému snížení hodnoty se nepřihlíží. Částečně vycházel z § 1049 OoZ, ale již se nezmiňoval o koupi úhrnkem a dodával, že k nepatrnému snížení hodnoty se nepřihlíží.

Ustanovení § 894 stanovilo, že nebezpečí věcí odeslaných přechází na příjemce teprve tehdy, až je obdrží. Jestliže však určí nebo schválí, jak se mu mají odeslati, přechází na něj nebezpečí, jakmile jsou odevzdány k této dopravě. OoZ neobsahoval přímo ustanovení o nebezpečí odeslaných věcí v úpravě o nebezpečí, ale upravoval danou situaci úplně shodně v § 429 ve spojení s § 1311 OoZ.

§ 895 upravoval, jak to bylo s užitky před odevzdáním.

§ 896 shodně jako § 1051 OoZ stanovil, že pokud nebyla doba odevzdání smluvena a nepostihuje-li žádnou stranu nějaké nedopatření, tak se hořejší předpisy (§ 891 až 895) vztahují na dobu odevzdání.

¹¹³ DAJCZAK, Wojciech, GIARO, Tomasz, LONGECHAMPS DE BERIER, Franciszek, DOSTALÍK, Petr. *Právo římské: základy soukromého práva...*, s. 31.

Obecným pravidlem tedy bylo, že riziko nebezpečí škody na věci přešlo na kupujícího až v okamžiku, kdy mu věc byla odevzdána. Právní úprava přechodu nebezpečí ve vládním návrhu vycházela z OoZ a nepřinesla by nic nového.

4. Občanský zákoník z roku 1950

Zákonem č. 141/1950 Sb. ze dne 25. října 1950, který byl účinný od 1. ledna 1951 do 31. března 1964, došlo ke sjednocení občanskoprávní úpravy na celém území Československa vzhledem k tomu, že dosavadní Obecný zákoník občanský neplatil na území Slovenska. Byl nazýván jako tzv. střední občanský zákoník (dále ve zkratce „SOZ“).

Jeho charakter byl určen revolučním programem komunistické strany. Konceptní předlohou mu byl ruský občanský zákoník z roku 1922 a principy sovětské ústavy z roku 1936. Vzhledem k časové tísní byli kodifikátoři¹¹⁴ nuceni vyjít z nerealizovaného předválečného návrhu občanského zákoníku z roku 1937.¹¹⁵

Navzdory inovativním tendencím si občanský zákoník z roku 1950 ve srovnání s dalším občanským zákoníkem z roku 1964 zachoval základní rysy civilního kodexu ve smyslu kontinentální tradice.¹¹⁶

Právní úprava kupní smlouvy (§ 366-382 SOZ) byla v části čtvrté, hlavně osmnácté společně s úpravou směnné smlouvy. Šlo o právní úpravu velmi stručnou v porovnání s následnou právní úpravou kupní smlouvy v OZ a NOZ.

Přechod nebezpečí škody na věci byl upraven v § 368 SOZ: „Není-li nic jiného ujednáno, přechází na kupujícího nebezpečí nahodilé zkázy a nahodilé zhoršení předmětu koupě, jakož i jeho užitky zároveň s nabytím vlastnictví (§ 111). Nabude-li kupující vlastnictví dříve, než se předmět koupě odevzdá, má prodávající až do odevzdání práva a povinnosti schovatele¹¹⁷.“ Došlo zde k zásadní změně oproti úpravě v OZ. Nebezpečí na kupujícího nepřecházelo podle obecného pravidla již odevzdáním věci, ale až nabytím vlastnictví k věci. Přechod nebezpečí tedy vycházel ze zásady *casum sentit dominus*.

Bylo zakotveno obecné pravidlo, že riziko nebezpečí škody na věci nese vlastník věci od okamžiku, kdy nabytí vlastnictví k věci. Jakým okamžikem se nabývalo vlastnictví smlouvou, bylo stanoveno v § 111-113 SOZ.

Vlastnictví k věcem určeným jednotlivě se převádělo už samotnou smlouvou, nebylo-li umluveno jinak anebo nevyplývalo-li nic jiného ze zvláštních předpisů. U věcí určených podle druhu bylo k převodu vlastnictví třeba jejich odevzdání.

¹¹⁴ Členem byl i Viktor Knapp.

¹¹⁵ KUKLÍK, Jan a kol. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde a.s., 2009, s. 519.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 519.

¹¹⁷ § 425: „Jestliže schovatel převzaté věci užije nebo dá užít jinému, jestliže ji dá bez přivolení ukladatele nebo bez nutné potřeby někomu jinému do úschovy nebo je-li v prodlení s jejím vrácením, odpovídá i za nahodilou škodu, ledaže by tato škoda stihla uschovanou věc i jinak.“

Převod vlastnictví k věcem nemovitým, zapsaných v knize pozemkové nebo železniční, se zapisoval do těchto knih (§ 112 SOZ).

Při převodu vlastnictví k věcem nemovitým, nezapsaným v knize pozemkové nebo železniční, se uložila u soudu listina. Listina musela obsahovat označení nemovitosti, převodce a nabyvatele, právní důvod převodu a místo a čas smlouvy. Listinu o převodu vlastnictví šlo u soudu uložit také, šlo-li o stavbu dočasnou (§ 113 SOZ).

K odlišnému okamžiku přecházelo nebezpečí škody na věci, pokud byla mezi stranami ujednána výhrada vlastnictví nebo pokud se dostala jedna ze stran do prodlení.

Výhrada vlastnictví podle § 374 SOZ mohla být ujednána jen v případě, že předmětem koupě byla věc movitá. Musela být ujednána písemně. Vlastnictví k prodané věci přecházelo na kupujícího až zaplacením kupní ceny. Nevyplývalo-li ze smlouvy něco jiného, přecházelo nebezpečí nahodilé zkázy a nahodilého zhoršení na kupujícího odevzdáním věci.

V případě, že se dostal dlužník do prodlení, odpovídal i za nahodilou zkázu věci, ledaže by věc propadla zkáze i při včasné splnění (§ 258 SOZ).

Pokud se do prodlení dostal věřitel, jestliže nepřijal řádně nabídnuté plnění nebo neposkytl v čase plnění potřebného spolupůsobení ke splnění závazku, tak na něj přecházelo také nebezpečí nahodilé zkázy věci (§ 259 SOZ).

5. Období od roku 1964 do roku 2013

Občanský zákoník z roku 1950 neměl dlouhého trvání a namísto něj byly v letech 1963 a 1964 vydány právní kodexy tři. Občanský zákoník č. 40/1964 Sb., který upravoval vztahy mezi občany navzájem, anebo vztahy mezi občany na jedné straně a socialistickými organizacemi na straně druhé. Hospodářský zákoník č. 109/1964 Sb., jemuž podléhaly vztahy mezi socialistickými organizacemi. A zákoník mezinárodního obchodu č. 101/1963 Sb., který upravoval vztahy s cizím prvkem.

Tyto zákoníky byly pojaty jako zákoníky samostatné a žádný z nich neměl obecnou povahu. Každý z nich byl zvláštním zákoníkem upravujícím určitou výseč společenských vztahů.¹¹⁸

Pro občanský zákoník byla příznačná jednak ideologická a deklaratorní povaha některých norem a jednak jejich kogentní povaha jako projev převahy veřejnoprávních prvků. Tento zákoník znamenal krok zpět ve vývoji občanského práva a byl projevem hlubokého úpadku práva občanského. Přijal úzkou koncepci občanského práva pouze jako práva spotřebitelů a v podstatě z rámce občanského práva vyčlenil právní úpravu hospodářských vztahů (vzájemné majetkové vztahy tehdejších socialistických organizací¹¹⁹), které byly upraveny v samostatném kodexu, hospodářském zákoníku¹²⁰, který byl účinný od 1. července 1964. Kromě jiného občanský zákoník opustil některé doposud klasické občanskoprávní instituty (např. věcná břemena, držbu, vydržení, sousedská práva). Dále opustil pojem závazků, který nahradil pojmem „služby“. Vzhledem k tomu, že občanský ani hospodářský zákoník se nehodil na úpravu vztahů vznikajících v zahraničním obchodě, bylo třeba vypracovat zákoník třetí, a to zákoník mezinárodního obchodu účinný od 1. dubna 1964. Nová právní úprava v zákoníku o mezinárodním obchodu a v hospodářském zákoníku nepůsobila znatelnější potíže. Za to se v praxi začala projevovat neúnosnost nové koncepce občanského zákoníku a po osmnácti letech došlo alespoň k jeho dílčí úpravě, která byla provedena rozsáhlejší novelou č. 131/1982 Sb. Novela do něj opět navrátila tradiční občanskoprávní instituty jako např. držbu, vydržení, věcná břemena.¹²¹

¹¹⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. [online, cit. 5. prosince 2014] Dostupné z: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>

¹¹⁹ Tradiční pojem „právní osoba“ byl nahrazen lidovějším pojmem „organizace“. Blíže v KUKLÍK, Jan a kol. *Vývoj československého práva 1945-1989...*, s. 522.

¹²⁰ Dle důvodové zprávy k ObchZ nelze tento zákon považovat za právní předpis práva obchodního. Šlo o svébytný předpis, který upravoval zejména vztahy mezi socialistickými organizacemi navzájem a státem, což vedlo mj. k vysokému stupni veřejnoprávní regulace.

¹²¹ KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné I...*, s. 62.

Po listopadu 1989 a návratu Československa k pluralitní demokracii, k tržnímu hospodářství a právnímu státu se občanský zákoník pro další období stal z velké části nepoužitelný a byla vypracována novela občanského zákoníku (tzv. velká). Ta byla přijata zákonem č. 509/1991 Sb. a nabyla účinnosti dne 1. ledna 1992. Byl také zrušen hospodářský zákoník a zákoník mezinárodního obchodu, které oba nahradil novelizovaný občanský zákoník, zejména však nový obchodní zákoník č. 513/1991 Sb. Po zániku Československé federace a po vzniku České republiky se občanský zákoník ve svém novelizovaném znění stal podle čl. 1 ústavního zákona č. 4/1993 Sb. občanským zákoníkem České republiky.¹²²

Občanský zákoník byl nespočetně novelizován a platil na našem území skoro 50 let. Smutnou skutečností je, že z této doby přes 20 let od doby, kdy u nás došlo ke svržení komunistického režimu.

5.1. Občanský zákoník z roku 1964 před tzv. velkou novelou

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník byl přijatý dne 26. února 1964 a účinný od 1. dubna 1964 a vypadal naprosto odlišně oproti znění, které známe po novele č. 509/1991 Sb. Obsahoval preambuli a jeho vlastní text byl rozdělen na úvodní zásady občanskoprávních vztahů, do kterých byla vtělena politická vůle zákonodárce, a na osm částí s 524 paragrafy.¹²³

Vlastnické právo bylo upraveno v části druhé, která byla nazvána socialistické společenské vlastnictví a osobní vlastnictví. Byl v ní v § 123 a násl. vymezen nejprve vztah obou těchto vlastnictví a potom následovalo vymezení osobního vlastnictví, a to konkrétně jeho zdroj a účel, předmět, obsah a ochrana, způsoby nabývání (§ 133-135) a osobní spoluvlastnictví. Nejrozsáhlejší byla čtvrtá část zákoníku, která upravovala „služby“ poskytované socialistickými organizacemi. Hlava druhá této části upravovala prodej v obchodě (§ 239-258). Koupě¹²⁴ (§ 399-405) byla upravena v páté části nazvané práva a povinnosti z jiných právních úkonů, a to konkrétně v hlavě druhé oddílu čtvrtém společně s výměnou a darováním. Pozoruhodné je, že ani v jednom ustanovení upravujících kupní smlouvu nebyla zmínka o přechodu nebezpečí škody. Jen § 88¹²⁵ se o něm zmiňoval v souvislosti s prodlením dlužníka.

¹²² KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné 1...*, s. 63.

¹²³ SCHELLE, Karel, TAUCHEN, Jaromír. *Občanské zákoníky. Kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů...*, s. 25.

¹²⁴ Koupě nebyla upravena jako smlouva, kterou se za úplatu převádí vlastnické právo, ale jako služba obyvatelstvu. Blíže v důvodové zprávě k NOZ.

¹²⁵ K prodlení dlužníka nedojde, jestliže věřitel včas a řádně nabídnuté plnění od něho nepřijme nebo mu neposkytne součinnost potřebnou ke splnění dluhu. Jde-li o plnění věci, nese věřitel nebezpečí její ztráty, zničení nebo poškození.

5.2. Občanský zákoník z roku 1964 po tzv. velké novele

Po novele provedené zákonem č. 509/1991 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. ledna 1992, toho z dosavadního občanského zákoníku moc nezbylo. Například část čtvrtá upravující „služby“ byla zrušena a do občanského zákoníku byl opět zaveden pojem závazku, resp. závazkového práva. Závazkovému právu byla věnována nejrozsáhlejší část, část osmá, která ale byla nesystematicky zařazena až na konec novelizovaného znění.¹²⁶

Velmi důležité je zmínit, že po velké novele bylo nutné odlišovat kupní smlouvy neobchodní povahy, které se řídily OZ a kde nebyla alespoň jedna ze stran podnikatelem, od obchodní kupní smlouvy uzavírané podle ObchZ, kterou mezi sebou uzavírali podnikatelé v souvislosti s jejich podnikáním.¹²⁷ Pokud byla předmětem kupní smlouvy věc nemovitá, tak se tato kupní smlouva posuzovala podle občanského zákoníku, i když ji mezi sebou uzavírali podnikatelé v souvislosti se svým podnikáním. V případě prodeje nemovitosti, která byla prodávána v rámci prodeje podniku, se řídil její prodej podle § 476 a násl. ObchZ upravující smlouvy o prodeji podniku. To i v případě, že její stranou byl nepodnikatel.¹²⁸ Obchodním zákoníkem se také řídily smlouvy o koupi cenných papírů a burzovní obchody, i když byl smluvní stranou nepodnikatel.¹²⁹

Právní úprava kupní smlouvy byla v části osmé, hlavě druhé v § 588-627 OZ. Byla koncepčně rozdělena do čtyř oddílů: obecná ustanovení o kupní smlouvě, vedlejší ujednání při kupní smlouvě, směnná smlouva a zvláštní ustanovení o prodeji zboží v obchodě.

Obecné pravidlo přechodu nebezpečí škody na věci bylo upraveno v oddíle prvním a to konkrétně v § 590 OZ: „Není-li dohodnuto jinak, přechází na kupujícího nebezpečí nahodilé zkázy a nahodilého zhoršení předmětu koupě, včetně užiteků, současně s nabytím vlastnictví. Jestliže nabude kupující vlastnictví dříve než dojde k odevzdání předmětu koupě, má prodávající až do odevzdání práva a povinnosti schovatele.“

Švestka uváděl, že označení „nebezpečí nahodilé zkázy a nahodilého zhoršení předmětu“ nebylo výstižné. „Zkázou věci“ rozuměl nejen zničení věci, ale i její ztrátu. „Nahodilost“ dle něj nespočívala v nepředvídatelnosti vzniku škody na věci, ani v tom, že byla důsledkem působení pouze přírodních jevů. Spočívala nýbrž v tom, že nebyla způsobena prodávajícím ani kupujícím, popřípadě osobami, za něž odpovídali. „Nahodilou ztrátou“

¹²⁶ KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné 1...*, s. 63.

¹²⁷ FIALA, Josef, KINDL, Milan a kol. *Občanské právo hmotné*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 462.

¹²⁸ KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné 2*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, s. 153.

¹²⁹ Tamtéž, s. 152.

definoval i situaci, kdy byla věc odcizena třetí osobou. V tomto případě straně, která nesla nebezpečí na věci, vznikl nárok ze způsobené škody vůči odpovědné osobě.¹³⁰

Pro přechod nebezpečí škody na věci byl rozhodný okamžik nabytí vlastnického práva, pokud nebylo stranami dohodnuto jinak. Nebezpečí škody na věci tedy nesl vlastník v souladu se zásadou *casum sentit dominus*. Šlo o ustanovení dispozitivního charakteru a strany si mohly dohodnout odlišnou dobu přechodu nebezpečí na věci, dobu nezávislou na nabytí vlastnického práva. Pokud si chtěly tento přechod nebezpečí škody na věci smluvit před jejím převzetím kupujícím, například k době uzavření smlouvy, mohly tak učinit pouze ohledně věci, která byla ve smlouvě jednotlivě určena. K věci určené druhově, tak mohly učinit pouze k době, kdy byla věc individualizována.¹³¹ Nebylo by totiž spravedlivé, aby kupující nesl nebezpečí škody na věci, aniž by věděl, o jakou věc jde.

K jakému okamžiku se nabývalo vlastnictví na základě smlouvy, bylo upraveno v části druhé, hlavě první v § 133 OZ s ohledem na to, šlo-li o převod věci movité či nemovité. U nemovitých věcí podle jejich případného zápisu do katastru nemovitostí.

Podle § 133 odst. 1 OZ se vlastnictví k movité věci¹³² nabývalo převzetím věci, nebylo-li právním předpisem stanoveno nebo účastníky dohodnuto něco jiného. Výklad pojmu „převzetí movité věci“ konkrétněji vymezil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí.¹³³ Zabýval se tím, zda lze považovat ujednání stran kupní smlouvy, podle něhož kupující „kupuje a přijímá movitou věc“ za nahrazení fyzického uchopení movité věci, čímž by došlo k nabytí vlastnického práva na straně kupujícího a k přechodu nebezpečí škody na věci. Nejvyšší soud konstatoval, že převzetím se rozumí faktické uchopení věci „z ruky do ruky“. Tedy dané ustanovení smlouvy tento akt nenahrazuje a nelze jej považovat za odlišné ujednání o okamžiku nabytí vlastnického práva. S ohledem na princip převažující dispozitivnosti¹³⁴ občanského práva si strany smlouvy mohly dohodnout i jiný okamžik nabytí vlastnictví, jak vyplývá ze zákonné úpravy, tak i z judikatury Nejvyššího soudu¹³⁵. Břimě

¹³⁰ KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné 2...*, s. 163.

¹³¹ ŠVESTKA, Jiří. et al. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1730.

¹³² OZ neobsahoval definici pojmu „věc movitá“, naproti tomu taxativně stanovil, co je to věc nemovitá. Výkladem *a contrario* se dovozovalo, že ty věci, které nešlo kvalifikovat jako věci nemovité, byly věcmi movitými. NOZ již definici obsahuje (§ 498 odst. 2 NOZ).

¹³³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. února 2004, sp. zn. 33 Odo 974/2002.

„Převzetím movité věci nutno rozumět faktické (fyzické, hmotné) uchopení, přebrání této věci "z ruky do ruky", a u věci vyžadujících k užívání doklady (např. řidičský průkaz k autu) je vedle fyzického přebrání zapotřebí i předání příslušenství. V některých případech může být naroveň převzetí postaveno i prohlášení, ovšem pouze tehdy, má-li tento subjekt věc již v držení (např. na základě výpůjčky), přičemž prohlášení se netýká převzetí, ale toho, že bude věc nadále užívat již jako vlastník. I zde musí předcházet fyzické přebrání této movité věci. Prohlášení kupujícího v kupní smlouvě, že předmět koupě "přijímá", nenahrazuje fyzické uchopení movité věci.“

¹³⁴ Viz § 2 odst. 3 OZ.

¹³⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. prosince 2001, sp. zn. 25 Cdo 1232/2001.

nebezpečí škody na věci přecházelo na kupujícího okamžikem převzetí věci. Od toho okamžiku mohl vykonávat faktickou moc nad věcí a nejlépe předcházet rizikům, které věci hrozily. Bylo tedy přiměřené, že od tohoto okamžiku nesl toto riziko.

Věta druhá § 590 OZ pamatovala i na situace, kdy kupující nabytí vlastnické právo k věci dříve, než mu byla odevzdána. Například pokud se strany dohodly, že vlastnické právo k věci přejde již uzavřením smlouvy¹³⁶. V tomto případě došlo k situaci, kdy měl v držbě věc prodávající, který už nebyl vlastníkem věci a až do jejího odevzdání měl práva a povinnosti schovatele (§ 748-752).¹³⁷ Stručně řečeno musel věc opatrovat dohodnutým způsobem. Pokud nebyl způsob opatrování dohodnut, musel věc opatrovat pečlivě a nesměl ji užívat. Na kupujícího přesto přešlo nebezpečí škody na věci okamžikem nabytí vlastnictví, i když mu nebyla odevzdána. Pokud ale v mezidobí než mu byla věc odevzdána, prodávající porušil některou z jeho zákonných povinností, které měl jako schovatel věci, tak za náhodnou škodu odpovídal prodávající, ledaže by tato škoda postihla věc i jinak (§ 751 OZ). Bylo by totiž nespravedlivé, aby šla škoda na věci k tíži kupujícího, i v případě, kdy prodávající porušil některou ze svých povinností. „Pokud by tato přísná odpovědnost prodávajícího nebyla založena, právní pozice kupujícího – již nového vlastníka, by byla neúměrně oslabena.“¹³⁸

Obecný princip nabytí vlastnického práva převzetím věci mohl být modifikován i tzv. výhradou vlastnictví upravenou v § 601 OZ. Tato výhrada spočívala v tom, že vlastnictví přešlo na kupujícího až po zaplacení kupní ceny. Výhrada vlastnictví mohla být sjednána jen u prodeje movité věci¹³⁹ a musela mít písemnou formu. Bez ohledu na okamžik nabytí vlastnického práva přecházelo nebezpečí škody na věci na kupujícího odevzdáním věci, nevyplývalo-li ze smlouvy něco jiného. Což je vhodné vzhledem k tomu, že věc už byla v moci kupujícího, přestože ještě nebyl jejím vlastníkem. A bylo by nepřiměřené, aby nesl riziko prodávající, který už splnil všechny své povinnosti, a nabytí vlastnictví kupujícím už nebylo v jeho moci.

Specifickou úpravu přechodu nebezpečí škody obsahoval § 614 odst. 3 OZ upravující prodej zboží v obchodě.¹⁴⁰ Byly stanoveny dvě výjimky od obvyklého pravidla, že vlastnické

„Účastníci kupní smlouvy se mohou dohodnout tak, že kupující se stane vlastníkem věci dříve, než mu bude předmět koupě odevzdán; v takovém případě k převodu vlastnictví dojde nikoliv předáním věci, nýbrž v okamžiku, který účastníci v kupní smlouvě sjednali. Pokud se tedy účastníci kupní smlouvy takto dohodnou, může prodávající věc, kterou pronajal či zapůjčil třetí osobě, prodat bez faktického předání kupujícímu, který je srozuměn s tím, že věc převezme až po skončení práva třetí osoby věc užívat.“

¹³⁶ Jak již bylo uvedeno výše, mohly tak strany smlouvy učinit pouze ohledně věci, která byla ve smlouvě jednotlivě určena. K věci určené druhově, tak mohly učinit pouze k době, kdy byla věc individualizována.

¹³⁷ ŠVESTKA, Jiří. et al. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1730.

¹³⁸ ELIÁŠ, Karel. et al. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. Svazek I. Praha: Linde, 2008, s. 1729.

¹³⁹ NOZ dovoluje i u věci nemovité sjednat výhradu vlastnictví.

¹⁴⁰ Situace kdy prodávající byl podnikatel (§ 612 OZ).

právo nabývá kupující převzetím věci. O první výjimku šlo v případě zásilkového prodeje, kdy vlastnictví přecházelo na kupujícího také převzetím, ale na místě dodání jím určeném. O druhou výjimku šlo v případě samoobslužného prodeje, kdy vlastnictví přecházelo až okamžikem zaplacení ceny za vybrané zboží. Nikoliv v okamžiku kdy kupující zboží uložil do nákupního košíku nebo vozíku. Do tohoto okamžiku mohl kupující vybrané zboží vrátit na původní místo. Pokud kupující poškodil zboží zaviněně před převodem vlastnického práva, tak odpovídal za škodu podle obecných ustanovení o odpovědnosti za škodu. K přechodu nebezpečí škody na věci tedy docházelo u zásilkového prodeje převzetím na místě dodání a u samoobslužného prodeje zaplacením ceny za vybrané zboží.

Pokud byla předmětem prodeje nemovitá věc¹⁴¹, která byla předmětem evidence v katastru nemovitostí, tak se k ní podle § 133 odst. 2 OZ vlastnictví nabývalo vkladem do katastru nemovitostí podle zvláštních předpisů¹⁴², nestanovil-li zákon jinak. K nabytí docházelo tedy vkladem práva do katastru nemovitostí na základě intabulačního principu. Právní účinky vkladu nastávaly rozhodnutím o povolení vkladu vlastnického práva, avšak zpětně ke dni doručení návrhu na povolení vkladu práva vlastnického do katastru nemovitostí příslušnému katastrálnímu pracovišti katastrálního úřadu.¹⁴³ Zákon pro smlouvu o převodu nemovitosti vyžadoval písemnou formu a projevy vůle účastníku musely být na téže listině (§ 46 OZ). § 133 odst. 2 OZ byl kogentní a nebylo možné se od něj odchýlit dohodou smluvních stran. Okamžik přechodu nebezpečí škody na nemovité věci si strany také mohly dohodnout odlišně, což jim umožňovalo dispozitivní ustanovení § 590 OZ. Přestože si strany mohly okamžik přechodu ujednat odlišně, předpokládám, že k tomu v praxi často nedocházelo. Jsem toho názoru, že okamžik přechodu nebezpečí daný zákonem je nejideálnější¹⁴⁴ možností pro obě strany. K jakým situacím u převodu nemovité věci ve spojitosti s přechodem nebezpečí mohlo dojít? Tak například prodávající měl smůlu v případě, kdy nemovitost, která byla předmětem kupní smlouvy, vyhořela, byla zničena v důsledku živelné pohromy, vandalismu atd. v době než byl návrh na vklad doručen katastrálnímu úřadu. Dále k nabytí vlastnictví docházelo zpětně ke dni doručení návrhu na vklad katastrálnímu úřadu. Proávající i kupující byli ode dne, kdy byl návrh katastrálnímu úřadu doručen v nejistotě, na koho tímto dnem nebezpečí škody na věci přešlo. Pokud katastrální úřad později rozhodl o povolení vkladu, tak

¹⁴¹ Nemovitostmi jsou pozemky a stavby spojené se zemí pevným základem (§ 119 odst. 2 OZ). NOZ definuje nemovitou věc odlišně (§ 498 odst. 1 NOZ).

¹⁴² Zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (tzv. „starý“ katastrální zákon, zrušen k 31. prosinci 2013 a nahrazen novým katastrálním zákonem) ve spojení se zákonem č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem.

¹⁴³ FIALA, Josef, KINDL, Milan a kol. *Občanské právo hmotné...*, s. 197.

¹⁴⁴ Eliáš naopak tvrdí, že je praktické, aby si tento okamžik strany ujednaly odlišně. Viz. ELIÁŠ, Karel. et al. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. Svazek I. Praha: Linde, 2008, s. 1729.

byl vlastníkem ode dne doručení návrhu katastrálnímu úřadu již kupující a on nesl riziko nebezpečí škody. Nastala-li ale situace opačná a katastrální úřad návrhu z nějakého důvodu nevyhověl, tak byl celou dobu vlastníkem prodávající a k jeho tíži šlo nebezpečí škody na věci. Dá se říct, že vzhledem k nejistotě převodu vlastnického práva k nemovitosti byla nemovitost maximálně střežena. Jak prodávajícím, tak i kupujícím jako by šlo už o jeho nemovitost vlastní. Tím pádem bylo nejefektivněji možné zabránit nebo zmírnit náhodnou škodu či škodu zaviněnou třetí osobou.

Pokud byla předmětem prodeje nemovitá věc, která nebyla předmětem evidence v katastru nemovitostí¹⁴⁵, tak se k ní vlastnictví nabývalo odlišně oproti nemovitostem, které předmětem evidence byly. A to okamžikem účinnosti smlouvy o jejím převodu (zpravidla podepsáním kupní smlouvy oběma stranami¹⁴⁶), jak bylo stanoveno v § 133 odst. 3 OZ. Šlo o tzv. konsensuální převod vlastnického práva, kdy již samotná smlouva měla translační účinky. K převodu vlastnického práva docházelo jednoznačně rychleji oproti převodům u nemovitostí, které evidenci podléhaly. I zde byla zákonem požadována písemná forma a projevy vůle účastníků musely být na téže listině. K přechodu nebezpečí škody na věci na kupujícího tedy docházelo již účinností převodní smlouvy, pokud se strany nedohodly jinak.

OZ pojednával o nahodilém nebezpečí zkázy také ve spojitosti s prodlením věřitele¹⁴⁷ (§ 522 OZ) a prodlením dlužníka¹⁴⁸ (§517 odst. 3). Na toho, kdo se dostal do prodlení, současně přešlo i nebezpečí škody na věci.

5.3. Zákoník mezinárodního obchodu z roku 1964

Zákon č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku (zákoník mezinárodního obchodu) ze dne 4. prosince 1963 byl účinný od 1. dubna 1964 do 31. prosince 1991. Jeho účelem bylo souborným způsobem upravit majetkové vztahy v mezinárodním obchodním styku (§ 1).

Kapitola byla zařazena do práce z důvodu, že celá část třetí ObchZ, upravující závazky, byla recepcí zákoníku o mezinárodním obchodu.¹⁴⁹ A úprava přechodu nebezpečí škody na zboží obsažená v části třetí ObchZ, byla převzata do účinného NOZ. Do právní úpravy nebezpečí škody na věci movité u kupní smlouvy. To bude podrobněji rozebráno

¹⁴⁵ § 2 odst. 2 „starého“ katastrálního zákona uváděl, že se v katastru neevidují drobné stavby.

¹⁴⁶ FIALA, Josef, KINDL, Milan a kol. *Občanské právo hmotné...*, s. 463.

¹⁴⁷ Pokud nepřijal věřitel řádně nabídnuté plnění nebo neposkytl v době plnění součinnost, přecházelo na něj nebezpečí škody na věci.

¹⁴⁸ Byl v prodlení s plněním věci, tak odpovídal za její ztrátu, poškození nebo zničení, ledaže by k této škodě došlo i jinak.

¹⁴⁹ Blíže v důvodové zprávě k NOZ.

v kapitole týkající se NOZ. V této kapitole bude vymezena zákonná úprava přechodu nebezpečí u kupní smlouvy v zákoníku o mezinárodním obchodu. Dále zda a jakým způsobem bylo dané ustanovení přejato do právní úpravy nebezpečí škody na zboží v ObchZ.

Právní úprava kupní smlouvy byla vymezena v hlavě čtvrté, v dílu prvním nazvaném kupní smlouva (§ 276-384), druhý díl této hlavy obsahoval zvláštní ujednání v kupní smlouvě (§ 385-404). Šlo o právní úpravu kupní smlouvy velmi rozsáhlou a detailní. Koncepčně byl první díl rozdělen do čtyř oddílů: základní ustanovení, povinnosti prodávajícího, povinnosti kupujícího a společná ustanovení o povinnostech prodávajícího a kupujícího, kde byl upraven přechod nebezpečí škody v § 380-384. Díl druhý byl rozdělen do devíti oddílů.

§ 380 odst. 1 stanovoval, že nebezpečí škody na zboží přechází na kupujícího odevzdáním zboží bez ohledu na dobu, kdy kupující nabývá vlastnického práva, a bez ohledu na to, zda platnost smlouvy je vázána podmínkou. Strany si mohly smluvit, že nebezpečí škody na zboží určeném podle druhu přejde na kupujícího před odevzdáním zboží, jen jestliže je toto zboží v době uzavření smlouvy nebo před stanovenou dobou přechodu nebezpečí dostatečně odděleno a označeno k rozlišení od jiného zboží. Obsah věty první byl převzat do § 455 ObchZ jen s rozdílem, že ustanovení § 455 ObchZ se nezmiňuje o podmínce. Věta druhá převzata do § 459 ObchZ.

V § 380 odst. 2 bylo stanoveno, nedojde-li k odevzdání podle odstavce 1 jen proto, že zboží má vady, přechází nebezpečí škody na zboží v době, v níž by k tomuto přechodu došlo, kdyby zboží vady nemělo, jestliže kupující, ač je k tomu oprávněn bez zbytečného odkladu od smlouvy neodstoupí nebo nepožádá o dodání náhradního zboží nebo jestliže kupující takové oprávnění nemá; jinak přechází na kupujícího nebezpečí škody na zboží dodáním náhradního zboží. Obsahově mu odpovídal § 461 odst. 2 ObchZ.

V § 380 odst. 3 bylo stanoveno, že kupující, na něhož přešlo nebezpečí škody na zboží, je povinen zaplatit plnou kupní cenu, jestliže došlo ke ztrátě, zničení, poškození nebo znehodnocení zboží po době přechodu nebezpečí, a to bez ohledu na to, z jakých příčin škoda vznikla, ledaže ji způsobil prodávající. Kupující není oprávněn odstoupit od smlouvy nebo uplatňovat nárok na náhradu škody, jestliže prodávající nesplnil svůj závazek pro škodu na zboží vzniklou po přechodu nebezpečí škody zboží na kupujícího. Věta první § 380 odst. 3 obsahově převzata do § 461 odst. 1 ObchZ.

§ 381 odst. 1 stanovoval, že nebezpečí škody na zboží přechází na kupujícího i tehdy, je-li kupující v prodlení s převzetím věci. Odst. 2 dodával, že u zboží určeného podle druhu je zapotřebí, aby zboží bylo odděleno od ostatního zboží a zřetelně označeno jako zboží určené

k splnění určité smlouvy a aby prodávající kupujícího o způsobu uložení zboží vyrozuměl. Odstavec 1 převzat do § 455 ObchZ a odst. 2 do § 458 ObchZ.

§ 382 upravoval tzv. „zboží na cestě“, tedy zboží, které je v době uzavření smlouvy již přepravováno. Nebezpečí škody na zboží na kupujícího přecházelo okamžikem předání zboží prvnímu dopravci, byly-li zároveň splněny podmínky pro odevzdání zboží. Jestliže prodávající při uzavření smlouvy věděl nebo musel vědět, že již došlo ke škodě na zboží, nese tuto škodu prodávající. Toto ustanovení bylo obsahově vtěleno do § 460 ObchZ.

§ 383 smluvní ujednání určující místo, kam hradil prodávající dopravní náklady, neznamenalo v pochybnostech určení místa přechodu nebezpečí škody na zboží. Nebyl k tomu ekvivalent v ObchZ.

§ 384 upravoval přechod nebezpečí při smíšených hromadných zásilkách, které obsahovaly zboží pro několik kupujících. Nebezpečí škody na zboží přecházelo na každého z kupujících v poměru k jeho podílu na hromadné zásilce, jakmile došlo k odevzdání zboží jeho předáním prvnímu dopravci: prodávající byl však povinen kupujícího vyrozumět o odeslání hromadné zásilky. Nebyl ekvivalent v ObchZ.

Zákoník o mezinárodním obchodu také stanovil rozhodnou dobu pro posuzování jakosti a množství zboží shodně s okamžikem přechodu nebezpečí škody na zboží (§ 298).

5.4. Obchodní zákoník z roku 1992

Zákon č. 513/1991 Sb. ze dne 5. listopadu 1991 byl účinný od 1. ledna 1992 do 31. prosince 2013.

Obchodní zákoník byl základním hmotněprávním předpisem pro oblast obchodu a podnikání. Byl založen na koncepci, že obecným předpisem, který upravuje soukromé společenské vztahy, je občanský zákoník a že v poměru k občanskému zákoníku je obchodní zákoník předpisem zvláštním.¹⁵⁰

Jak bylo uvedeno, kupní smlouva obchodní povahy se uzavírala mezi podnikateli v souvislosti s jejich podnikatelskou činností a jejím předmětem mohla být pouze věc movitá (zboží). Pokud chtěli podnikatelé v rámci své podnikatelské činnosti prodat či koupit nemovitost, řídila se kupní smlouva ustanoveními občanského zákoníku. Jedinou výjimkou byla smlouva o prodeji podniku (§ 476 a násl. ObchZ).

Právní úprava obchodní kupní smlouvy byla obsažena v části třetí, hlavě druhé v díle prvním nazvaném kupní smlouva (§ 409 a násl. ObchZ). Díl druhý této hlavy obsahoval

¹⁵⁰ LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Ostrava: KEY Publishing s. r. o., 2011, s. 15.

ujednání v souvislosti s kupní smlouvou a díl třetí smlouvu o prodeji podniku. Kupní smlouva byla koncepčně rozdělena do šesti oddílů: vymezení kupní smlouvy, povinnosti prodávajícího, nabytí vlastnického práva, povinnosti kupujícího, nebezpečí škody na zboží a uchování zboží.

Nebezpečí škody na zboží bylo upraveno v oddílu pátém v § 455-461 ObchZ. Některá z těchto ustanovení byla recepcí ustanovení ze zákoníku o mezinárodním obchodu, jak bylo vymezeno výše. Zásadní je, že současná právní úprava přechodu nebezpečí škody u movité věci (§ 2121 a násl. NOZ) s drobnými změnami vychází obsahově právě z úpravy přechodu nebezpečí na zboží v ObchZ.

Vzhledem k tomu, že daná problematika byla vysvětlena již při vymezení úpravy v zákoníku o mezinárodním obchodu, z které tato úprava vychází. A ještě podrobněji bude vymezena v kapitole o NOZ. Tak z důvodu zbytečného opakování, nebude tato problematika více rozvedena.¹⁵¹

¹⁵¹ Blíže v BEJČEK, Josef, ELIÁŠ, Karel, RABAN, Přemysl a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 264-265.

6. Občanský zákoník z roku 2014

Již v devadesátých letech se začalo diskutovat o rekodifikaci soukromého práva. Rozhodným byl ale až začátek roku 2000, kdy ministr spravedlnosti inicioval obnovení prací na osnově občanského zákoníku, které byly dokončeny v roce 2009. Definitivní výsledek těchto prací byl vtělen do zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ze dne 3. února 2012, který je účinný od 1. ledna 2014.¹⁵²

NOZ se v důvodové zprávě programově hlásí k OZ a vládnímu návrhu z roku 1937 a cílem této rekodifikace byl návrat české právní úpravy k evropským kontinentálním konvencím, tedy k tradici římského práva.¹⁵³

6.1. Kupní smlouva

Zásadním rozdílem právní úpravy kupní smlouvy oproti právní úpravě předcházející je odstranění duplicity. Již se nerozlišuje kupní smlouva podle občanského zákoníku a kupní smlouva podle obchodního zákoníku. Existuje pouze jediná právní úprava kupní smlouvy. Na jejím základním pojetí se nic nemění, jde stále o úplatný převod vlastnického práva k věci.¹⁵⁴ Úprava kupní smlouvy v OZ byla ovlivněna socialistickými tradicemi a pro rekodifikaci soukromého práva byla použitelná jen podmíněně. Úprava v ObchZ sledovala standartní pojetí, ale zabíhala příliš do mnohomluvnosti a nemírné kazuistiky. Přesto byla vzata po očištění za základ úpravy kupní smlouvy v NOZ. Především v případech úpravy týkající se koupě věci movité.¹⁵⁵ V důsledku odstranění této duplicity a převzetí ustanovení z ObchZ dochází k navýšení ustanovení upravujících kupní smlouvu v NOZ, a to o více než polovinu, oproti právní úpravě v OZ.¹⁵⁶

Právní úpravu kupní smlouvy neboli koupě dle terminologie NOZ nalezneme v části čtvrté, hlavy druhé, oddílu druhého a to konkrétně v § 2079 a následujících ustanoveních. Úprava koupě je koncepčně rozdělena do šesti pododdílů: obecná ustanovení, koupě movité věci, koupě nemovité věci, vedlejší ujednání při kupní smlouvě, zvláštní ustanovení o prodeji

¹⁵² SCHELLE, Karel, TAUCHEN, Jaromír. *Občanské zákoníky. Kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů...*, s. 26.

¹⁵³ DAJCZAK, Wojciech, GIARO, Tomasz, LONGECHAMPS DE BERIER, Franciszek, DOSTALÍK, Petr. *Právo římské: základy soukromého práva...*, s. 34.

¹⁵⁴ BEZOUŠKA, Petr, PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník. Nejdůležitější změny*. Olomouc: Nakladatelství Anag., 2014, s. 297.

¹⁵⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. [online, cit. 5. prosince 2014] Dostupné z: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>

¹⁵⁶ Úprava kupní smlouvy v OZ obsahovala 39 ustanovení, zatímco úprava kupní smlouvy v NOZ jich má 105.

zboží v obchodě, zvláštní ustanovení o koupi závodu. Konceptně se úprava kupní smlouvy v NOZ inspirovala úpravou švýcarskou.¹⁵⁷

6.2. Nebezpečí škody na věci u kupní smlouvy

Přechod nebezpečí škody na věci je upraven v obecných ustanoveních o koupi v § 2082 NOZ. Odst. 1: „Na kupujícího přechází nebezpečí škody na věci současně s nabytím vlastnického práva. Nabude-li kupující vlastnické právo před odevzdáním věci, má prodávající až do odevzdání věci práva a povinnosti schovatele.“ Odst. 2 dodává: „Při uzavření smlouvy s odkládací podmínkou¹⁵⁸ přechází nebezpečí škody na věci na kupujícího nejdříve dnem splnění podmínky.“

To znamená, že za nahodilou zkázu či zničení věci odpovídá kupující až jako její vlastník. Jde o zachování obecného pravidla, které upravoval OZ v § 590. Jde o ustanovení dispozitivního charakteru a strany se mohou dohodnout na jiném okamžiku přechodu. Shodně jak dovoloval i OZ. NOZ stejně jako OZ počítá se situací, kdy nabude kupující vlastnické právo před odevzdáním věci. V tomto případě ukládá prodávajícímu až do odevzdání věci práva a povinnosti schovatele.¹⁵⁹

NOZ nespojuje s přechodem nebezpečí škody i přechod užitků ve stejném ustanovení jak činil OZ. Navíc upravuje situaci, kdy byla kupní smlouva uzavřena s odkládací podmínkou. Pokud byla smlouva uzavřena s odkládací podmínkou, přechází nebezpečí na kupujícího nejdříve dnem splnění podmínky. Tak tomu bylo i v právu římském (D. 18, 6, 8, pr.).

Z tohoto obecného pravidla platí celá řada výjimek. První z nich stanoví zákonodárce již v samotné druhé větě § 2082 odst. 1 NOZ. Další výjimky platí jak v režimu koupě movité věci, tak i u koupě věci nemovité, prodeje zboží v obchodě a u koupě závodu. Tyto výjimky jsou dány dvěma faktory. Jednak povahou předmětu kupní smlouvy a jednak úpravou převodu vlastnického práva, v níž se zákonodárce zásadním způsobem odlišil od právní úpravy v OZ.¹⁶⁰ K jakým zásadním změnám došlo v právní úpravě týkající se převodu

¹⁵⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. [online, cit. 5. prosince 2014] Dostupné z: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>

¹⁵⁸ Podmínka je odkládací, závisí-li na jejím splnění, zda právní následky jednání nastanou (§ 548 odst. 2 NOZ).

¹⁵⁹ § 2403 NOZ: Schovatel opatruje převzatou věc, jak bylo ujednáno, jinak tak pečlivě, jak to odpovídá povaze věci a jeho možností ... § 2406 NOZ: Užije-li schovatel převzatou věc pro sebe, umožní-li jinému užití věci nebo dá-li ji do úschovy jinému bez svolení uschovatele nebo bez nebytné potřeby, nahradí uschovateli veškerou škodu, a to i nahodilou. To neplatí, prokáže-li schovatel, že by škoda postihla věc i jinak.

¹⁶⁰ TICHÝ, Luboš, PIPKOVÁ Petra Joanna, BALARIN, Jan. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 52-54.

vlastnického práva a jaké jsou konkrétní výjimky z obecného pravidla přechodu nebezpečí škody na věci, bude rozebráno následovně.

6.3. Převod vlastnického práva

Úprava převodu vlastnického práva v NOZ je podrobnější než v OZ. Zakotvuje podstatné změny týkající se okamžiku nabytí vlastnického práva. I terminologie¹⁶¹ je odlišná, zejména s ohledem na rozšíření pojmu věc. Na rozdíl od OZ je zde nově upraven vícečetný převod a nabytí vlastnického práva od neoprávněného.

Podle obecné zásady v § 2082 na kupujícího přechází nebezpečí škody na věci současně s nabytím vlastnictví. K jakému okamžiku kupující vlastnictví nabývá? Až na výjimky (§ 2160, § 2180) odpověď na tuto otázku v ustanoveních upravujících kupní smlouvu nenajdeme. Musíme ji hledat v rámci právní úpravy věcných práv. Konkrétně v § 1099 a násl. ustanoveních NOZ upravujících převod vlastnického práva.

Oproti předchozí úpravě v OZ dochází k zásadní změně, k odklonu od principu tradice k principu konsenzuálního převodu vlastnického práva. Jedním z hlavních důvodů odklonu od principu tradice byl ten, že se tento princip považuje za přežívající dogma. Jako další důvod se uvádí, že princip konsenzuální umožňuje realizaci autonomie vůle jedince s tím, že je na stranách samotných, aby si dohodly okamžik převodu vlastnického práva. Také se poukazuje na skutečnost, že to, že má někdo věc u sebe nemusí znamenat, že je jejím vlastníkem. Dalším důvodem je širokého pojetí pojmu věci¹⁶² v NOZ. Věcí nejsou již pouze věci hmotné, ale i nehmotné.¹⁶³

Koncepce právní úpravy převodu vlastnického práva je v NOZ následující: § 1099 zavádí konsenzuální princip převodu vlastnického práva, § 1100 upravuje tzv. dvojí zcizení téže věci, § 1101-1104 upravuje převod vlastnického práva k movité věci (k movité věci určené dle druhu, k movité věci zapsané ve veřejném seznamu, k cennému papíru-na doručitele, na řad, na jméno, zaknihovanému a imobilizovanému), § 1105 upravuje převod vlastnického práva k nemovité věci, § 1106-1108 obsahuje společná ustanovení o převodu vlastnického práva. Právní úprava převodu vlastnického práva vychází z rozlišování movitých

¹⁶¹ NOZ také klade velký důraz na rozlišování pojmů vlastnictví (které chápe jako předmět vlastnického práva) a pojmu vlastnické právo. SOZ tyto pojmy nerozlišuje. Pro účely této práce tyto pojmy rozlišovány také nebudou.

¹⁶² Věc v právním smyslu je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí (§ 489 NOZ). Věc hmotná je ovládatelná část vnějšího světa, která má povahu samostatného předmětu. Nehmotné věci, jsou práva, jejichž povaha to připouští, a jiné věci bez hmotné podstaty (§ 496 NOZ).

¹⁶³ Tyto argumenty pro tak zásadní odklon od principu tradice však nebyly v diskuzi nad novou právní úpravou zcela přijaty. Blíže v důvodové zprávě k NOZ.

věcí určených jednotlivě a movitých věcí určených druhově a dále věcí nemovitých.¹⁶⁴ Dále bude pojednáno o jednotlivých převodech vlastnického práva a jejich srovnání s předchozí právní úpravou v OZ.

Podle § 1099 NOZ se vlastnické právo k věci určené jednotlivě¹⁶⁵ převádí už samostatnou smlouvou k okamžiku její účinnosti, ledaže je jinak ujednáno nebo stanoveno zákonem. Jde o obecný princip převodu vlastnického práva. Je formulován tak, aby v zásadě vyhovoval všem situacím, ke kterým může dojít. Pokrývá převod vlastnického práva k věci hmotné i nehmotné. K nabytí vlastnického práva tedy dochází k okamžiku účinnosti smlouvy¹⁶⁶, tedy v ten konkrétní okamžik, nikoliv nikdy jindy. Podle § 133 odst. 1 OZ docházelo k nabytí vlastnictví k movité věci jejím převzetím, nebylo-li právním předpisem stanoveno nebo účastníky dohodnuto jinak. § 1099 NOZ je ustanovením dispozitivním, strany si stále mohou ujednat okamžik¹⁶⁷, ke kterému dojde k převodu vlastnického práva odlišně. Například zaplacením kupní ceny, převzetím věci, výhradou vlastnického práva podle § 2132 atd. Tak tomu bylo i v OZ. Stejně tak může jiný okamžik stanovit zákon sám, což i činí.¹⁶⁸

Podle § 1101 se vlastnické právo k věci určené dle druhu nabývá nejdříve okamžikem, kdy lze věc určit dostatečným odlišením od jiných věcí téhož druhu. K převodu dochází obecně účinností smlouvy, pokud zákon nebo dohoda stran nestanoví něco jiného. Vlastnické právo ale nemůže přejít dříve, než budou druhově určené věci odlišeny od jiných věcí stejného druhu. Musí dojít tedy k jejich konkretizaci, například jejich oddělením od ostatních věcí, zabalením nebo označením.¹⁶⁹ Pokud z hromady jablek prodávající nebo kupující oddělí jedno kilo jablek a dá ho do sáčku, dojde tím k dostatečnému odlišení jablek, která mají být předmětem kupní smlouvy. OZ neobsahoval výslovné ustanovení převodu vlastnického práva k věci určené dle druhu. Obsahoval ho § 444 ObchZ.

Vlastnické právo k movité věci zapsané ve veřejném seznamu se nabývá dle § 1102 až zápisem do takového seznamu, ledaže jiný právní předpis¹⁷⁰ nestanoví jinak. Toto ustanovení je ve vztahu k § 1099 v poměru speciality a k převodu vlastnického práva nedochází pouhou smlouvou, nýbrž až přistoupením modu. Tím je v tomto případě až zápis do veřejného

¹⁶⁴ HURDÍK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 210.

¹⁶⁵ Vymezení pojmu „věc určená jednotlivě“ zákon neobsahuje, což může mít v budoucnu za následek nutnost výkladu soudem.

¹⁶⁶ Smlouva je uzavřena okamžikem, kdy přijetí nabídky nabývá účinnosti (§ 1745 NOZ).

¹⁶⁷ § 1 odst. 2 NOZ

¹⁶⁸ Prodej zboží v obchodě (§ 2160), prodej závodu (§ 2180).

¹⁶⁹ SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 341.

¹⁷⁰ Např. zákon č. 49/1997 Sb., o civilním letectví nebo zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách.

seznamu. Veřejnými seznamy jsou například letecký rejstřík, rejstřík ochranných známek, plavební rejstřík atd.¹⁷¹ OZ výslovně nedefinoval převod vlastnického práva k movitým věcem zapsaných ve veřejném seznamu.

Ustanovení § 1103, 1104 upravují převod vlastnického práva k cenným papírům (dále jen „CP“)¹⁷². Úprava dané problematiky byla obsahem zvláštních zákonů, zákona o cenných papírech¹⁷³ a zákona o podnikání na kapitálovém trhu¹⁷⁴. Zákon o cenných papírech byl v souvislosti s novou právní úpravou zrušen a jeho obsah byl přejat do ustanovení NOZ. Zákon o podnikání na kapitálovém trhu byl ponechán v platnosti a do NOZ byla přenesena a nově upravena jen některá jeho ustanovení.

Vlastnické právo k cenným papírům na doručitele se převádí smlouvou k okamžiku jeho předání, na základě principu titulu a modu. K CP na řad se převádí rubopisem a smlouvou k okamžiku jeho předání. K CP na jméno se převádí už samotnou smlouvou k okamžiku její účinnosti. K zaknihovanému CP zápisem zaknihovaného CP na účet vlastníka. Tyto ustanovení jsou ustanoveními kogentními a strany se od nich nemohou odchýlit.

Úprava převodu vlastnického práva k CP vychází ze zákona o cenných papírech¹⁷⁵ a došlo k jejímu zjednodušení. Například již není pro převod předepsán konkrétní smluvní typ a další požadavky. A i nadále se analogicky uplatní zákon směnečný a šekový¹⁷⁶, a to zejména ve vztahu k formálním náležitostem spojených s převodem listinného papíru znějícího na řád.¹⁷⁷

Vlastnické právo k nemovité věci zapsané do veřejného seznamu se nabývá zápisem do takového seznamu podle § 1105. Co je to nemovitá věc? NOZ definuje nemovité věci odlišně než OZ v § 498 odst. 1.¹⁷⁸ K nabytí vlastnického práva k nemovitosti dochází až přistoupením modu. A tím je zápis do veřejného seznamu, kterým je v případě nemovitých věcí katastr nemovitostí¹⁷⁹. Zápis se provádí vkladem¹⁸⁰. Ten má konstitutivní účinky a je

¹⁷¹ SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář...*, s. 341.

¹⁷² Cenný papír je definován jako listina, se kterou je právo spojeno takovým způsobem, že je po vydání cenného papíru nelze bez této listiny uplatnit ani převést (§ 514 NOZ). Dle NOZ jsou cenné papíry věci, a to zvláštním druhem věci movité, jejichž nabývání je upraveno dle toho o jaký cenný papír se jedná.

¹⁷³ Zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, účinný do 31. prosince 2013.

¹⁷⁴ Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu.

¹⁷⁵ Viz. § 13, § 17, § 18, § 19, § 96 zákona o cenných papírech.

¹⁷⁶ Zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový.

¹⁷⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 315.

¹⁷⁸ Nemovité věci jsou pozemky a podzemní stavby se samostatným účelovým určením, jakož i věcná práva k nim, i práva, která za nemovité věci prohlásí zákon. Stanoví-li jiný právní předpis, že určitá věc není součástí pozemku, a nelze-li takovou věc přenést z místa na místo bez porušení její podstaty, je i tato věc nemovitá.

¹⁷⁹ Od 1. ledna 2014 v účinnosti zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí.

účinný ke dni podání žádosti o zápis příslušnému katastrálnímu úřadu, s účinky *ex tunc*¹⁸¹. Úprava je kontinuální s úpravou v OZ a zachovává intabulační princip při nabývání vlastnického práva k nemovitostem. Hlavním důvodem zachování tohoto principu je skutečnost, že diskuze k převodu vlastnického práva k nemovité věci nevedly k jednoznačnému výsledku.¹⁸² Jedním ze zastánců změny tohoto principu byl například profesor Eliáš.¹⁸³

Na převod vlastnického práva k nemovité věci nezapsané do veřejného seznamu se užije ustanovení § 1099 NOZ. To se shoduje s právní úpravou v § 133 odst. 3 OZ.

6.4. Okamžik přechodu nebezpečí škody na věci na kupujícího

Jak bylo uvedeno výše podle obecného pravidla *casum sentit dominus* stíhá nebezpečí náhodné škody na věci jejího vlastníka. Přechází na kupujícího s nabytím vlastnického práva k předmětu koupě.¹⁸⁴ K přechodu nebezpečí škody na věci dochází současně s nabytím vlastnického práva. A to v rozdílných okamžicích podle toho jde-li o věc movitou určenou jednotlivě, movitou věc určenou druhově, cenný papír či nemovitou věc zapsanou nebo nezapsanou ve veřejném seznamu.

Z tohoto základního pravidla existuje řada výjimek. Okamžik nabytí vlastnického práva a okamžik přechodu nebezpečí se může časově rozcházet. Navíc i strany samy si mohou sjednat odlišné okamžiky.

6.4.1. Movité věci

Podle obecného pravidla v §2082 odst. 1 věty první NOZ by na kupujícího mělo nebezpečí škody na věci přejít současně s nabytím vlastnického práva. U věcí určených jednotlivě samostatnou smlouvou k okamžiku její účinnosti.¹⁸⁵ U věcí určených druhově nejdříve okamžikem, kdy lze věc určit dostatečným odlišením od jiných věcí téhož druhu.¹⁸⁶ U movitých věcí, zapsaných ve veřejném seznamu až zápisem do takového seznamu.¹⁸⁷

¹⁸⁰ Podle § 6 katastrálního zákona se zápisy týkající se práv do katastru provádějí vkladem, záznamem nebo poznámkou. Vklad je zápis do katastru, kterým se zapisují věcná práva, práva ujednaná jako věcná práva, nájem a pacht. Záznam je zápis do katastru, kterým se zapisují práva odvozená od vlastnického práva. Poznámka je zápis do katastru, kterým se zapisují významné informace týkající se evidovaných nemovitostí nebo v katastru zapsaných vlastníků a jiných oprávněných.

¹⁸¹ § 10 katastrálního zákona.

¹⁸² Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. [online, cit. 5. prosince 2014] Dostupné z: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>

¹⁸³ REMUNDA, I., *Převod vlastnického práva k nemovitosti- pohled z praxe*. Právní rozhledy 22/2004, s. 838.

¹⁸⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. [online, cit. 5. prosince 2014] Dostupné z: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>

¹⁸⁵ § 1099 NOZ.

¹⁸⁶ § 1101 NOZ.

¹⁸⁷ § 1102 NOZ.

Může dojít k situaci, kdy osoba nabude vlastnické právo k movité věci již na základě účinnosti kupní smlouvy, přejde na ni i nebezpečí škody na věci, ale věc nemá dosud ve faktické držbě. To je naprosto nevyhovující. Zákonodárce naštěstí pro přechod nebezpečí škody u věci movité stanovil rozdílný okamžik. Tím je až okamžik převzetí věci, jak je stanoveno v § 2121 NOZ. Tato úprava je převzata z právní úpravy nebezpečí škody na zboží z obchodního zákoníku (§ 455-461 ObchZ). K přechodu nebezpečí by ale mohlo dojít účinnosti kupní smlouvy například v případě, kdy už kupující měl věc ve své sféře.

Při koupi movité věci se tedy obecné pravidlo dle § 2082 odst. prvního věty první NOZ neuplatňuje. Nebezpečí škody na věci přechází na kupujícího převzetím věci, jak je stanoveno v § 2121 NOZ. Ustanovení upravuje situace, kdy dochází ke koupi v místě prodávajícího. Je povahy dispozitivní. Strany si mohou upravit otázku přechodu nebezpečí podle vlastní vůle, a to i před či po převzetí věci.¹⁸⁸

V odst. druhém § 2121 NOZ je upravena situace, kdy kupující věc nepřevzme, ač mu s ní prodávající umožnil nakládat. Jde o případy, kdy je kupující v prodlení¹⁸⁹. Zákonodárce zde finguje převzetí věci. Od okamžiku kdy bylo kupujícímu umožněno s věcí nakládat, na něj přechází nebezpečí škody na věci.¹⁹⁰ Pokud například prodávající připraví věc kupujícímu k převzetí, ten ji odmítne převzít, tak se kupující dostává do prodlení a přechází na něj nebezpečí škody na věci.¹⁹¹ Bylo by totiž nepřiměřené zatěžovat rizikem nebezpečí škody na věci prodávajícího, který spoléhal, že v tomto okamžiku už za věc odpovídat nebude. § 2121 NOZ obsahově odpovídá úpravě § 455 ObchZ. „Přechod nebezpečí škody na věci vázán na okamžik převzetí, jinak na okamžik, kdy bylo kupujícímu umožněno s věcí disponovat.“¹⁹²

§ 2122 NOZ upravuje situaci, kdy místo účinku plnění není místem prodeje a kupující má převzít věc od třetí osoby. Třetí osobou je kdokoliv pověřený prodávajícím dodat plnění, včetně dopravce. Jde o tzv. přínosný dluh. Okamžik přechodu nebezpečí je posunut a nastane nejdříve až v dohodnutém čase plnění. V tomto čase musí být kupujícímu rozumně umožněno, aby věc mohl převzít. Pokud dojde k převzetí věci kupujícím předčasně, dříve než v dohodnutém čase plnění, nese nebezpečí škody na věci do času plnění prodávající, i když

¹⁸⁸ TICHÝ, Luboš, PIPKOVÁ Petra Joanna, BALARIN, Jan. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku. Komentář...*, s. 235.

¹⁸⁹ Viz § 1975, § 1976 NOZ.

¹⁹⁰ TICHÝ, Luboš, PIPKOVÁ Petra Joanna, BALARIN, Jan. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku. Komentář...*, s. 236.

¹⁹¹ Z přednášky JUDr. Milana HULMÁKA ze dne 23. září 2013.

¹⁹² BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících...*, s. 572.

kupující již mohl s věcí nakládat. Jde k tíži prodávajícího.¹⁹³ § 2122 NOZ vychází z § 456 ObchZ. „Oproti ObchZ je v NOZ při přechodu nebezpečí škody vypuštěn požadavek vědomosti kupujícího o tom, že prodávající mu umožnil s věcí disponovat.“¹⁹⁴

§ 2123 odst. 1 NOZ upravuje tzv. zásilkový obchod. Situaci kdy smluvní strany uzavřely smlouvu o předmětu plnění, který je namísto převzetí věci kupujícím na místě dopravován ke kupujícímu. „Odpovídá § 457 ObchZ s tím, že již není výslovně upravena bezvýznamnost dispozice prodávajícího s doklady k přepravované věci a přechodu nebezpečí škody na věci.“¹⁹⁵

V odst. 2 § 2123 je upraven případ, kdy kupní smlouva je uzavřena v době, kdy je věc již přepravována. Smlouva se bude například týkat zboží převáženého na dlouhé vzdálenosti. V obou těchto případech dochází k přechodu nebezpečí okamžikem předání věci prodávajícím prvnímu dopravci. Je tomu tak proto, že prodávající předáním k dopravě ztrácí opatrování věci a pro kupujícího je jednodušší případné škody zjistit a u dopravce uplatnit. V odst. 2 je pravidlo přechodu nebezpečí zákonodárcem stanoveno se zpětnou účinností k okamžiku, kdy smlouva ještě uzavřena nebyla. Kupující tedy na sebe bere riziko odpovědnosti za ztrátu nebo zničení věci za období, kdy kupní smlouva ještě neexistovala. Z toho důvodu je ustanoveno, že prodávající nese škodu, k níž došlo před uzavřením smlouvy, a prodávající o ní věděl, anebo o ní vzhledem k okolnostem vědět měl.¹⁹⁶ „§ 2123 odst. 2 NOZ obsahově odpovídá § 460 ObchZ.“¹⁹⁷

§ 2124 NOZ stanovuje, že nebezpečí škody na věci určené dle druhu nepřejde na kupujícího, který věc nepřevzal, dříve než bude věc pro účel smlouvy dostatečně oddělena a odlišena od jiných věcí téhož druhu. Jde o ustanovení kogentní povahy. „Odpovídá obecně § 458 ObchZ s tím, že oproti ObchZ opomíjí kazuistické způsoby vymezení/dělení zboží.“¹⁹⁸

§ 2125 odst. 1 NOZ stanovuje, že škoda na věci po přechodu nebezpečí na kupujícího nemá vliv na jeho povinnost zaplatit kupní cenu, ledaže prodávající škodu způsobil porušením své povinností. Toto ustanovení odpovídá úpravě § 461 ObchZ.¹⁹⁹

¹⁹³ TICHÝ, Luboš, PIPKOVÁ Petra Joanna, BALARIN, Jan. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku. Komentář...*, s. 238.

¹⁹⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících...*, s. 572.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 572.

¹⁹⁶ TICHÝ, Luboš, PIPKOVÁ Petra Joanna, BALARIN, Jan. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku. Komentář...*, s. 238.

¹⁹⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících...*, s. 573.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 572.

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 573.

Právní úprava přechodu nebezpečí škody na věci movité v NOZ by neměla v budoucnu vyvolávat zásadní potíže. Byla obsahově převzata z úpravy obsažené v ObchZ. K přechodu nebezpečí dochází shodně jako v OZ převzetím věci. Strany si stále jako za účinnosti OZ mohou okamžik přechodu dohodnout odlišně²⁰⁰. Předpokládám, že v případě rozhodování soudů v těchto věcech se bude odkazovat na dosavadní judikaturu.

6.4.2. Prodej zboží v obchodě

Specifickou úpravu přechodu nebezpečí na věci obsahuje NOZ v § 2160 upravující prodej zboží v obchodě s ohledem na zakotvení odlišného okamžiku nabytí vlastnického práva oproti obecné úpravě v § 1099 NOZ. Obsahově jde o shodnou úpravu jako v OZ. Nedošlo tedy k žádné zásadní změně při přechodu nebezpečí na věci týkající se prodeje zboží v obchodě. Kupující nabývá vlastnické právo ke koupené věci převzetím a při samoobslužném prodeji zaplacením kupní ceny. Ve shodný okamžik na něj přechází i nebezpečí škody na věci.

6.4.3. Výhrada vlastnického práva

Další odklon od obecného pravidla, že nebezpečí škody na věci přechází současně s nabytím vlastnického práva, je obsažen v § 2132 upravující výhradu vlastnického práva. Přestože se kupující stane vlastníkem teprve úplným zaplacením kupní ceny, nebezpečí škody na věci na něj přechází již jejím převzetím. Oproti úpravě výhrady vlastnictví v OZ se v souvislosti s přechodem nebezpečí nic nezměnilo. Rozdílem od předchozí úpravy v OZ je, že lze tuto výhradu zřídit i při koupi věci nemovité a závodu. OZ to dovoloval pouze u věci movité.

6.4.4. Nemovité věci

Pro přechod nebezpečí škody se u nemovité věci užije obecné pravidlo stanovené v § 2082 NOZ, k přechodu tedy dojde současně s nabytím vlastnického práva.²⁰¹ Jestliže si strany ujednají, kdy má kupující nemovitou věc převzít, od ujednané doby přejde nebezpečí škody na věci na kupujícího. To je stanoveno v § 2130 NOZ. Zákonodárce cílí na situace, kdy k převzetí nemovitosti dojde ještě před tím, než kupující nabude vlastnické právo, nebo až po tom co ho nabude.²⁰² Rozhodující je okamžik určený ve smlouvě, nikoliv okamžik kdy kupující věc fakticky převezme. Musí být stanoven konkrétním datem, jinak by takové

²⁰⁰ S ohledem na § 1 odst. 2 NOZ.

²⁰¹ TICHÝ, Luboš, PIPKOVÁ Petra Joanna, BALARIN, Jan. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku. Komentář...*, s. 139.

²⁰² Tamtéž, s. 264.

smluvní ujednání bylo neurčité a zřejmě i neplatné. Kupující tedy odpovídá za nebezpečí škody na věci, i když se ještě nestal vlastníkem nemovitosti. Dokonce i v případě, kdy ji ještě ani fyzicky nepřevzal, jestliže byl okamžik převzetí ujednán před událostí, která způsobila újmu na věci.²⁰³

6.4.5. Prodej závodu

Zákon stanovuje specifický okamžik nabytí vlastnického práva i při prodeji závodu.²⁰⁴ S ohledem na to, zda kupující je nebo není zapsán ve veřejném rejstříku. Pokud je zapsán, tak nabývá vlastnické právo k závodu jako k celku zveřejněním údaje, že uložil doklad o koupi závodu do sbírky listin (§ 2180 odst. 1 NOZ). Není-li zapsán, tak nabývá vlastnické právo k závodu jako celku účinností smlouvy (§ 2180 odst. 2 NOZ). V případě závodu na kupujícího nepřechází nebezpečí škody současně s nabytím vlastnického práva. Přechází okamžikem předání závodu kupujícímu. V souladu s § 2121 NOZ, který je jako součást pododdílu ke koupi věci movité, významově nejbližší koupi závodu.²⁰⁵

K přechodu nebezpečí škody na věci dochází i v případech, kdy je jedna ze stran kupní smlouvy v prodlení (§ 1974²⁰⁶, § 1976²⁰⁷ NOZ). Nebezpečí nese ten, kdo je v prodlení.

Okamžik přechodu nebezpečí škody na věci je rozhodný i pro určení vad na věci (§ 2100 NOZ).

²⁰³ Tamtéž, s. 264-265.

²⁰⁴ Obchodní závod je organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti. Má se za to, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu (§ 502 NOZ).

²⁰⁵ TICHÝ, Luboš, PIPKOVÁ Petra Joanna, BALARIN, Jan. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku. Komentář...*, s. 480.

²⁰⁶ Dlužník nese po dobu prodlení nebezpečí škody na věci, ať již škoda vznikla z jakékoliv příčiny, ledaže prokáže, že škoda by vznikla i při řádném plnění jeho povinnosti nebo že škodu způsobil věřitel nebo vlastník věci.

²⁰⁷ Věřitel, který je v prodlení nese po celou dobu svého prodlení nebezpečí škody na věci, ať již škoda vznikne z jakékoli příčiny. To neplatí, způsobil-li škodu dlužník.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo sledování úpravy přechodu rizika u kupní smlouvy v právu římském a moderním. Škoda nebo ztráta vzniklá v okruhu zájmů dvou stran, kterou ani jedna nezavinila, musí být připočtena k tíži jedné z nich. Potřebné je, aby právní úpravy řešení takového případu upravovaly a předcházely tak vzniku případných sporů. Naštěstí tomu tak je v právu moderním a bylo tomu tak i v právu římském.

Riziko nahodilého zhoršení či zničení věci přecházelo na kupujícího v jednotlivých obdobích v rozdílných okamžicích. Tyto okamžiky přechodu byly shrnuty do tabulky, která je přílohou č. 1 k této diplomové práci.

Pokud budu vycházet z toho, že klasické římské právo stejně jako právo justiniánské bylo postaveno na zásadě *periculum est emptoris*. Na zásadě, podle které nebezpečí na věci přecházelo na kupujícího okamžikem uzavření kupní smlouvy, i když mu věc nebyla odevzdána. Jsem toho názoru, že tato zásada stavěla kupujícího do velmi obtížné situace. Riziko šlo nepřiměřeně k jeho tíži. Věc neměl ve své moci a neměl možnost zabránit nahodilému poškození nebo zničení věci. Považuji tuto zásadu za nespravedlivou.

Naopak za velmi vydařenou pokládám úpravu přechodu nebezpečí v Obecném občanském zákoníku. V něm bylo stanoveno, že pokud věc v mezidobí od uzavření smlouvy do odevzdání věci byla náhodou zničena nebo zhoršena o více jako polovinu své ceny, tak se smlouva zrušila (§ 1048 OoZ). Prodávající tedy nemusel plnit a kupující nemusel zaplatit kupní cenu (§ 1447 OoZ). Nebezpečí přešlo na kupujícího až odevzdáním věci. Což je podle mě přiměřené a spravedlivé. Vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937 vycházel ohledně této problematiky z OoZ a upravoval ji shodně.

K zásadní změně došlo s účinností SOZ z roku 1950. Nebezpečí přecházelo na kupujícího zároveň s nabytím vlastnického práva podle zásady *casum sentit dominus*. Toto obecné pravidlo bylo převzato do OZ, ale až po tzv. velké novele, před novelou OZ přechod rizika neupravoval. Následně také do účinné právní úpravy v NOZ.

Může se zdát, že v posledních 65 letech nedošlo k změně v právní úpravě této problematiky, ale je tomu právě naopak. Obecné pravidlo o přechodu nebezpečí zůstalo zachováno. Došlo však ke změnám v souvislosti s převodem vlastnického práva. Ty měly dopad i na okamžik přechodu nebezpečí, jak bylo v práci detailně rozvedeno.

Zajímavým zjištěním pro mě bylo, že právní úprava přechodu nebezpečí u věci movitých v NOZ je recepcí úpravy přechodu nebezpečí na zboží z ObchZ z roku 1992. Tato úprava v ObchZ byla převzata ze zákoníku o mezinárodním obchodu. Vývoj této úpravy je

v příloze č. 3 k této práci. Lze z ní vypožorovat jak úprava přechodu nebezpečí u věcí movitých v NOZ byla inspirovaná těmito staršími úpravami. Právní úprava v ObchZ se vydala cestou skoro doslovného kopírování úpravy v zákoníku o mezinárodním obchodu, s odkazem na její dokonalost. V obsahovém i technickém slova smyslu. NOZ se snaží o přehlednost dané úpravy a vymezuje ji v paragrafech, které obsahují maximálně dva odstavce o dvou větách. Došlo tím k vymezení obsahově shodné problematiky ale v přehlednější podobě.

Okamžiky přechodu nebezpečí byly v jednotlivých obdobích rozdílné. I tak lze poukázat na několik případů, které byly upraveny shodně. Jak v právu římském i moderním. Všechny úpravy například shodně vymezovaly, že ten, kdo byl v prodlení, nesl i nebezpečí. Dalším shodným znakem je, že v mezidobí od uzavření kupní smlouvy, popřípadě od okamžiku nabytí vlastnického práva, do okamžiku odevzdání věci, pokud k těmto okamžikům nedocházelo současně, měl prodávající v tomto mezidobí ohledně dané věci práva a povinnosti schovatele (§ 1061 OZ, §368 SOZ, § 590 OZ, §2082 NOZ). V římském právu klasickém dokonce prodávající v tomto mezidobí ručil i za tzv. nižší náhodu. Za nezaviněné zničení či zhoršení věci, za tzv. *custodii*. V právu justiniánském jen v tom případě, že tento závazek převzal smluvně.

Dalším velmi podstatným zjištěním pro mě bylo, že v případě úpravy přechodu nebezpečí v právu moderním, si strany vždy mohly sjednat okamžik přechodu nebezpečí odlišně. Daná ustanovení o obecném pravidle přechodu nebezpečí byla totiž dispozitivní povahy.

Na závěr bych chtěla zmínit, že přestože je NOZ účinný jeden rok, tak ministerstvo spravedlnosti už připravuje změny. Tzv. malá novela občanského zákoníku by měla odstranit největší údajné chyby právní úpravy. Tato novela je právě v připomínkovém řízení a měla by být účinná od poloviny letošního roku. Podle mého názoru by novelou nemělo dojít k změnám týkajících se problematiky odpovědnosti za nahodilou zkázu či zničení věci.

Seznam použité literatury

Monografie, učebnice, komentáře

BARTOŠEK, Milan. *Dějiny římského práva. Ve třech fázích jeho vývoje*. Praha: Academia, 1995. 280 s.

BARTOŠEK, Milan. *Encyklopedie římského práva*. Praha: Academia, 1994. 471 s.

BEJČEK, Josef, ELIÁŠ, Karel, RABAN, Přemysl a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 600 s.

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 830 s.

BEZOUŠKA, Petr, PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník. Nejdůležitější změny*. Olomouc: Nakladatelství Anag., 2014. 300 s.

BLAHO, Peter, HARAMIA, Ivan, ŽIDLIVKÁ, Michaela. *Základy římského práva*. Bratislava: Manz: Vydavateľ'ské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského, 1997. 483 s.

BOHÁČEK, Miroslav. *Nástin přednášek o soukromém právu římském: Díl II., právo obligační a právo dědické*. Praha: Nákladem vlastním, 1946. 193 s.

DAJCZAK, Wojciech, GIARO, Tomasz, LONGECHAMPS DE BERIER, Franciszek, DOSTALÍK, Petr. *Právo římské: základy soukromého práva*. 1. vydání. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2013. 423 s.

DE ZULUETA, Francis. *The Roman Law of sale*. London: Clarendon Press, 1946. s. 278.

DOSTALÍK, Petr. *Texty ke studiu římského práva soukromého*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 175 s.

ELIÁŠ, Karel. et al. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. Svazek I.* Praha: Linde, 2008. 2640 s.

FIALA, Josef, KINDL, Milan a kol. *Občanské právo hmotné. 2. vydání.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 656 s.

GAIUS. *Učebnice práva ve čtyřech knihách (Institutiones: Commentarius primus).* Brno: Doplněk, 1999. 274 s.

HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského.* Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1927. 646 s.

HURDÍK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva. 2. vydání.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 311 s.

KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo.* Praha: C. H. Beck, 1995. 386 s.

KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné 1. 5. vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009. 459 s.

KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné 2. 5. vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009. 550 s.

KUKLÍK, Jan a kol. *Vývoj československého práva 1945-1989.* Praha: Linde a.s., 2009. 728 s.

LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Základy obchodního práva. 2. vydání.* Ostrava: KEY Publishing s. r. o., 2011. 309 s.

ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír a kol. *Komentář k československému Obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl IV.* Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1936. 866 s.

SCHELLE, Karel, TAUCHEN, Jaromír. *Občanské zákoníky. Kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů*. Ostrava: KEY Publishing, 2012. 1020 s.

SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 350 s.

SKŘEJPEK, Michal. *Justiniánské instituce*. Praha: Karolinum, 2010. 412 s.

SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského: Díl II., právo majetkové*. Praha: Nákladem vlastním, 1935. 356 s.

ŠVESTKA, Jiří. et al. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2008. 2293 s.

SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1276 s.

TICHÝ, Luboš, PIPKOVÁ Petra Joanna, BALARIN, Jan. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 504 s.

URFUS, Valentin. *Historické základy novodobého práva soukromého*. Praha: C. H. Beck, 2001. 131 s.

VÁŽNÝ, Jan. *Custodia v právu římském: Příspěvek k vývoji a úpadku soukromoprávního ručení za výsledek*. Bratislava: nákladem Právnické fakulty University Komenského v Bratislavě, 1925. 86 s.

Právní předpisy

Císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., obecný občanský zákoník rakouský ve znění pozdějších předpisů.

Vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937.

Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v původním znění.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku (zákoník mezinárodního obchodu), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012, občanský zákoník, v původním znění.

Ostatní zdroje

Corpus Iuris Civilis v angličtině [online, cit. 28. prosince 2014]. Dostupné z: <<http://droitromain.upmf-grenoble.fr/Anglica/>>

Corpus Iuris Civilis v latině [online, cit. 28. prosince 2014]. Dostupné z: <<http://droitromain.upmf-grenoble.fr/>>

Důvodová zpráva k obchodnímu zákoníku z roku 1992.

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. [online, cit. 5. prosince 2014] Dostupné z: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>

REMUNDA, I., *Převod vlastnického práva k nemovitosti- pohled z praxe*. Právní rozhledy 22/2004, s. 838.

VLČEK, Karel. *Vliv římského práva na současný občanský zákoník – přechod rizik ve smluvním právu*. [online, www.bulletin-advokacie.cz, 18. ledna 2013, cit. 3. ledna 2015]. Dostupné z: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/vliv-rimskeho-prava-na-soucasny-obcansky-zakonik-prechod-rizik-ve-smluvnim-pravu>>

Shrnutí a klíčová slova/ Summary and key words

Shrnutí

Tématem této diplomové práce je přechod rizika u kupní smlouvy v právu římském a v právu moderním. Hlavním cílem práce je srovnání koho postihuje odpovědnost za nahodilé zničení nebo zhoršení věci u kupní smlouvy v právu římském a moderním.

Text práce je členěn do šesti kapitol. První kapitola se zabývá základním vymezením pojmů *vis maior* a *custodia*. Následující kapitola se zaměřuje na kupní smlouvu a přechod rizika v právu římském. Tři následující kapitoly popisují přechod rizika u kupní smlouvy v moderních občanskoprávních (i obchodněprávních) kodifikacích. V Obecném občanském zákoníku, ve vládním návrhu zákona z roku 1937, v občanském zákoníku z roku 1950, v občanském zákoníku z roku 1964, v zákoníku o mezinárodním obchodu z roku 1964, v obchodním zákoníku z roku 1992. Poslední kapitola se věnuje dané problematice v nejnovějším občanském zákoníku, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2014.

Klíčová slova

Římské právo, kupní smlouva, riziko, náhodné zničení nebo zhoršení

Summary

My diploma thesis deals with transition of a risk in a contract of sale in Roman law and modern law. The purpose of this thesis is to compare who bears the risk of accidental destruction or deterioration of a thing in contract of sale in Roman law and modern law.

The thesis is divided into six chapters. The first chapter introduces the main features of the terms *vis maior* and *custodia*. The following chapter focuses on a contract of sale and a transition of a risk in Roman law. Next three chapters likewise describe a transition of a risk in a contract of sale in the modern civil (and also commercial) codifications. The General Civil Code of 1811, a governmental proposal of civil code from 1937, Civil Code of 1950, Civil Code of 1964, International Commercial Code of 1964, Commercial Code of 1992. The last chapter deals with the issue in the latest Civil Code which came into effect on 1. January 2014.

Key words

Roman Law, contract of sale, risk, accidental destruction or deterioration

Přílohy

Příloha č. 1

K jakému okamžiku přechází nebezpečí na kupujícího.

Právní úprava	Název smlouvy a zakotvení její úpravy	Obecné pravidlo	Dispozitivnost obecného pravidla
Římské právo	<i>Emptio Venditio</i>	„Casum sentit dominus“ „Za náhodnou škodu odpovídá vlastník“ Odevzdáním věci	Tyto dvě protichůdné zásady římského práva se staly východiskem moderních právních úprav
		„Periculum est emptoris“ „Za nebezpečí nese odpovědnost kupující“ Od uzavření tržové smlouvy	
OOZ	Tržová smlouva § 1053 a násl.	Odevzdáním věci	Ano
Vládní návrh z roku 1937	Tržová smlouva § 899 a násl.	Odevzdáním věci	Ano
SOZ (1950)	Kupní smlouva § 366 a násl.	Zároveň s nabytím vlastnictví	Ano
OZ (1964) po tzv. velké novele	Kupní smlouva § 588 a násl.	Současně s nabytím vlastnictví	Ano
Zákoník mezinárodního obchodu (1964)	Kupní smlouva § 276 a násl.	Odevzdáním zboží	Ano
ObchZ (1992)	Kupní smlouva § 409 a násl.	Převzetím zboží	Ano
NOZ (2014)	Koupě § 2079 a násl.	Současně s nabytím vlastnického práva	Ano

Příloha č. 2

Zahraniční právní úpravy (německá, francouzská, polská) a jejich úprava přechodu nebezpečí.

Zahraniční právní úprava	Ustanovení	Originální znění	Přeložené znění do češtiny
Bürgerliches Gesetzbuch	§ 446	Mit der Übergabe der verkauften Sache geht die Gefahr des zufälligen Untergangs und der zufälligen Verschlechterung auf den Käufer über. Von der Übergabe an gebühren dem Käufer die Nutzungen und trägt er die Lasten der Sache. Der Übergabe steht es gleich, wenn der Käufer im Verzug der Annahme ist.	Riziko náhodného zničení nebo zhoršení přechází na kupujícího okamžikem odevzdání věci. Od této doby mu náleží užitky a nese náklady na věci. Riziko také přechází, pokud je kupující v prodlení s převzetím věci.
Code civil	Art. 1583	Elle est parfaite entre les parties, et la propriété est acquise de droit à l'acheteur à l'égard du vendeur, dès qu'on est convenu de la chose et du prix, quoique la chose n'ait pas encore été livrée ni le prix payé.	Smlouva je uzavřena a kupující nabývá vlastnictví k věci, jakmile se strany dohodnou na předmětu smlouvy a ceně, i když věc ještě nebyla dodána nebo cena nebyla zaplácena.
Kodeks cywilny	Art. 548 § 1	Z chwilą wydania rzeczy sprzedanej przechodzą na kupującego korzyści i ciężary związane z rzeczą oraz niebezpieczeństwo przypadkowej utraty lub uszkodzenia rzeczy.	Ve chvíli předání prodané věci přechází na kupujícího všechny výhody i břemena spojené s věcí a také nebezpečí náhodné ztráty nebo poškození věci.

Příloha č. 3

Právní úprava přechodu nebezpečí na věci movité v NOZ a její inspirační zdroje (obchodní zákoník, zákoník mezinárodního obchodu). Srovnání toho jak se mladší právní úprava inspirovala úpravou starší.

NOZ (2014)	Obchodní zákoník (1992)	Zákoník mezinárodního obchodu (1964)
<p>§ 2121</p> <p>(1) Nebezpečí škody přechází na kupujícího převzetím věci.</p> <p>(2) Týž následek má, nepřevezme-li kupující věc, ač mu s ní prodávající umožnil nakládat.</p>	<p>§ 455</p> <p>Nebezpečí škody na zboží (§ 368 odst. 2) přechází na kupujícího v době, kdy převezme zboží od prodávajícího, nebo jestliže tak neučiní včas, v době, kdy mu prodávající umožní nakládat se zbožím a kupující poruší smlouvu tím, že zboží nepřevezme.</p>	<p>§ 380 (1) věta první</p> <p>Nebezpečí škody na zboží přechází na kupujícího odevzdáním zboží bez ohledu na dobu, kdy kupující nabývá vlastnického práva, a bez ohledu na to, zda platnost smlouvy je vázána podmínkou.</p> <p>§ 381</p> <p>(1) Nebezpečí škody na zboží přechází na kupujícího i tehdy, je-li kupující v prodlení s převzetím zboží.</p>
<p>§ 2122</p> <p>Má-li kupující převzít věc od třetí osoby, přechází na něho nebezpečí škody okamžikem, kdy mohl s věcí nakládat, ne však dříve než v době určené jako čas plnění.</p>	<p>§ 456</p> <p>Má-li kupující převzít zboží od jiné osoby, než je prodávající, přechází nebezpečí škody na zboží na kupujícího v době stanovené pro dodání zboží, jestliže v této době bylo kupujícímu umožněno nakládat se zbožím a o této možnosti kupující věděl. Je-li kupujícímu umožněno nakládat se zbožím nebo dozví-li se o této možnosti teprve později, přechází nebezpečí v době, kdy má tuto možnost a dozví se o ní.</p>	<p>Není ekvivalent.</p>

<p>§ 2123</p> <p>(1) Předá-li prodávající dopravci věc pro přepravu ke kupujícímu v místě určeném kupní smlouvou, přechází na kupujícího nebezpečí škody předáním věci dopravci v tomto místě, a nebylo-li místo smluveno, předáním prvním dopravci pro přepravu do místa určení.</p>	<p>§ 457</p> <p>Jestliže je prodávající povinen podle smlouvy předat zboží dopravci v určitém místě pro přepravu zboží kupujícímu, přechází na kupujícího nebezpečí škody na zboží jeho předáním dopravci v tomto místě. Jestliže kupní smlouva zahrnuje povinnost prodávajícího odeslat zboží, avšak prodávající není povinen předat zboží dopravci v určitém místě, přechází nebezpečí škody na zboží na kupujícího, když zboží je předáno prvním dopravci pro přepravu do místa určení. Skutečnost, že prodávající nakládá s doklady vztahujícími se k přepravovanému zboží, nemá vliv na přechod nebezpečí škody na zboží.</p>	<p>Není ekvivalent.</p>
<p>§ 2123</p> <p>(2) Je-li při uzavření smlouvy věc již přepravována, přechází nebezpečí škody na věci na kupujícího předáním věci prvním dopravci. Prodávající však nese škodu, k níž došlo před uzavřením smlouvy, a prodávající o ní věděl, anebo o ní vzhledem k okolnostem vědět měl.</p>	<p>§ 460</p> <p>Je-li v době uzavření smlouvy zboží již přepravováno, přechází nebezpečí škody na zboží jeho předáním prvním dopravci. Jestliže však prodávající při uzavření smlouvy věděl nebo s přihlédnutím ke všem okolnostem měl vědět, že již došlo ke škodě na zboží, nese tuto škodu prodávající.</p>	<p>§ 382</p> <p>Je-li v době uzavření smlouvy zboží již přepravováno (zboží na cestě), přechází nebezpečí škody na zboží na kupujícího okamžikem předání zboží prvním dopravci, jsou-li zároveň splněny podmínky pro odevzdání zboží. Jestliže prodávající při uzavření smlouvy věděl nebo musel vědět, že již došlo ke škodě na zboží, nese tuto škodu prodávající.</p>
<p>§ 2124</p> <p>Nebezpečí škody na věci určené podle druhu nepřejde na kupujícího, který věc nepřevzal, dříve než věc bude pro účel smlouvy dostatečně oddělena a</p>	<p>§ 458</p> <p>Nebezpečí škody na zboží určeném podle druhu a kupujícím nepřevzatém však nepřechází na kupujícího, dokud zboží není jasně vyznačeno pro účel smlouvy</p>	<p>§ 381</p> <p>(2) K přechodu nebezpečí podle odstavce 1 u zboží určeného podle druhu je zapotřebí, aby zboží bylo odděleno od ostatního zboží a zřetelně označeno jako</p>

<p>odlišena od jiných věcí téhož druhu.</p>	<p>označením na zboží nebo přepravními doklady či určeno ve zprávě zaslané kupujícímu nebo jinak vymezeno.</p>	<p>zboží určené k splnění určité smlouvy a aby prodávající kupujícího o způsobu uložení zboží vyrozuměl.</p>
<p>§ 2125</p> <p>(1) Škoda na věci, vzniklá po přechodu nebezpečí škody na věci na kupujícího, nemá vliv na jeho povinnost zaplatit kupní cenu, ledaže prodávající škodu způsobil porušením své povinnosti.</p>	<p>§ 461</p> <p>(1) Škoda na zboží, jež vznikla po přechodu jejího nebezpečí na kupujícího, nemá vliv na jeho povinnost zaplatit kupní cenu, ledaže ke škodě na zboží došlo v důsledku porušení povinnosti prodávajícího.</p>	<p>§ 380</p> <p>(3) Kupující, na něhož přešlo nebezpečí škody na zboží, je povinen zaplatit plnou kupní cenu, jestliže došlo k ztrátě, zničení, poškození nebo znehodnocení zboží po době přechodu nebezpečí, a to bez ohledu na to, z jakých příčin škoda vznikla, ledaže ji způsobil prodávající. Kupující není oprávněn odstoupit od smlouvy nebo uplatňovat nárok na náhradu škody, jestliže prodávající nesplnil svůj závazek pro škodu na zboží vzniklou po přechodu nebezpečí škody na zboží na kupujícího.</p>
<p>§ 2125</p> <p>(2) Odstavec 1 se nepoužije, uplatnil-li kupující právo žádat dodání náhradní věci, nebo odstoupil-li od smlouvy.</p>	<p>§ 461</p> <p>(2) Účinky odstavce 1 nenastanou, jestliže kupující využil svého práva požadovat dodání náhradního zboží nebo práva odstoupit od smlouvy.</p>	<p>§ 380</p> <p>(2) Nedojde-li k odevzdání podle odstavce 1 jen proto, že zboží má vady, přechází nebezpečí škody na zboží v době, v níž by k tomuto přechodu došlo, kdyby zboží vady nemělo, jestliže kupující, ač je k tomu oprávněn, bez zbytečného odkladu od smlouvy neodstoupí nebo nepožádá o dodání náhradního zboží nebo jestliže kupující takové oprávnění nemá; jinak přechází na kupujícího nebezpečí škody na zboží dodáním náhradního zboží bez vad.</p>

Není ekvivalent.	<p>§ 459</p> <p>Strany si mohou smluvit, že nebezpečí škody na zboží přechází před dobou uvedenou v § 455 a 458 jen u zboží jednotlivě určeného nebo u zboží určeného podle druhu, jestliže toto zboží je v době přechodu nebezpečí škody dostatečně odděleno a odlišeno od jiného zboží téhož druhu.</p>	<p>§ 380 (1) věta druhá</p> <p>Strany si mohou smluvit, že nebezpečí škody na zboží určeném podle druhu přejde na kupujícího před odevzdáním zboží, jen jestliže je toto zboží v době uzavření smlouvy nebo před stanovenou dobou přechodu nebezpečí dostatečně odděleno a označeno k rozlišení od jiného zboží.</p>
------------------	--	---

Příloha č. 4

Seznam přeložených fragmentů.

- D. 18, 1, 1, pr.
- D. 18, 1, 9, pr.
- D. 18, 6, 3.
- D. 18, 6, 5.
- D. 18, 6, 8, pr.
- D. 18, 6, 12.
- D. 18, 6, 13.
- D. 18, 6, 15, pr.
- D. 18, 6, 15, 1.
- D. 19, 1, 6, 1.
- D. 19, 1, 11, 13.
- D. 19, 1, 36.
- D. 19, 5, 5, 1.
- D. 39, 2, 38.
- D. 47, 2, 14, pr.
- GAIUS 3. 139.
- GAUIS 3. 140.
- I. 3, 23, 3.
- I. 3, 23, 3 a.